

Паўстагоддзя на варце памяці

25 верасня 1971 года адбылося ўрачыстае адкрыццё Мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой», якому было наканавана зрабіцца адным з самых знакавых месцаў памяці пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны, шырока вядомых не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Сёлета 24 верасня ў Брэсце прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы, прымеркаваныя да пяцідзясяцігоддзя комплексу, які з гэтай нагоды быў ушанаваны адной з найвышэйшых дзяржаўных узнагарод Беларусі — ордэнам Францыска Скарыны. Якім быў шлях легендарнай крэпасці да статусу Мемарыяла, і як цяпер тут зберагаецца памяць аб падзеях васьмідзясяцігадовай даўніны, а таксама аб іншых, не менш цікавых эпізодах з мінуўшчыны гэтай незвычайнай мясціны?

Працяг на стар. 4

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ «КУЛЬТУРА» ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце «Белпошты» (пункт «Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі»).

Кантэкст

СВЯТАСЦЬ ЗЯМЛІ НАШАЙ

У Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася выстава, прысвечаная памяці ўладцы Філарэта. На вернісажы творчы саюз мастакоў прадстаўляю ягоны старшыня Глеб Отчык. Нашаму карэспандэнту давалося з ім пагутарыць.

СТ. 6

Соцыум

АДЧУЦЬ ПАЧУЦЦЁ ПРЫГОЖАГА

Карэспандэнт «К» напісаў пранікнёны тэкст пра Брэсцкую школу мастацтваў, якая ў лістападзе адзначыць 60-гадовы юбілей. Праз яе класы прайшла вялікая колькасць дзетак, якія набылі добры і чулівы позірк на гэты свет.

СТ. 5

Раскадроўка

"ПАХАВАЦЬ СТРАЛУ", КАБ ЖЫЛА ВЁСКА

Штогод на саракавы дзень тут пасля Вялікадня вясковья жанчыны ідуць у поле «хаваць стралу». «К» пра новы дакументальны фільм рэжысёра Галіны Адамовіч «Страла», прэм'ерны паказ якога адбудзецца 7 кастрычніка ў мінскім кінатэатры «Піянер».

СТ. 13

9 771994 478007 21040

Папулярызуючы культуру дома і за мяжой

28 верасня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відавочнасці ў наладзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Начальнік аддзела ўстаноў адукацыі Міністэрства Марына Юркевіч выступіла з дакладам аб дзейнасці Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў. Установа ажыццяўляе павышэнне кваліфікацыі ў спецыялістаў, якія маюць вышэйшую адукацыю, па адзінаццаці спецыяльнасцях, а яшчэ па дзвюх — для тых, хто мае сярэднюю спецыяльную адукацыю.

Колькасць навучэнцаў інстытута складае сёння каля тысячы чалавек, у сувязі з абставінамі пандэміі

робяцца захады па пераходзе на дыстанцыйную форму навучання. Вялікая ўвага прытым надаецца падрыхтоўцы спецыялістаў да работы з выкарыстаннем сучасных лічбавых тэхналогій. Міністр даў даручэнне цягам месяца выпрацаваць алгарытм актуалізацыі і сістэматызацыі дзейнасці інстытута, які мусяць выконваць ролю асноўнага металягічнага цэнтру ўсёй сферы культуры.

З 1 па 4 кастрычніка адбудуцца Дні культуры Беларусі ў Рэспубліцы Казахстан, у рамках якіх увазе публікі будзе прадстаўлены ўвесь спектр дасягненняў айчынай культуры, у тым ліку творы кінематаграфіі ды анімацыі і работы малых беларускіх мастакоў. Адбудзецца канцэрт з удзелам Дзяржаўнага ансамбля танца, Магілёўскай філармоніі, заслужаных артыстаў Рэспублікі Беларусь. Запланаваная таксама сустрэча міністра культуры з прадстаўнікамі беларускай дыяспары ў Казахстане.

Нацыянальным гістарычным музеем падрыхтаваная выстава, якая дазволіць жыхарам Казахстана пазнаёміцца з гісторыяй і сучаснымі дасягненнямі Беларусі. Уся разнастайнасць беларускай культуры і яе сувязі з Казахстанам знайшлі адлюстраванне і ў падрыхтаваным адмыслова да гэтых мерапрыемстваў спецыяльнага выпуску газеты "Культура".

На грамадскае абмеркаванне

Распрацаваны Міністэрствам культуры праект Закона Рэспублікі Беларусь "Аб змяненні законаў па пытаннях культуры" унесены ва ўстаноўлены парадку ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

У мэтах рэалізацыі прынцыпу галаснасці наматворчай дзейнасці, усебаковага і поўнага разгляду праект Закона вынесены на грамадскае абмеркаванне на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (kultura.by) і на сайце "Прававы форум Беларусі".

Праект Закона прадугледжвае ўнясенне змяненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры і іншыя законы ў мэтах забяспечэння іх узгодненасці са зменамі, што ўносяцца ў Кодэкс.

Распрацоўка праекта Закона вылікана неабходнасцю ўдасканалення парадку надання культурным каштоўнасцям статусу гісторыка-культур-

ных каштоўнасцяў і пазбаўлення іх такога статусу, унясення іншых змен, абумоўленых практыкай прымянення Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, па пытаннях дзейнасці творчых саюзаў, вывазу культурных каштоўнасцяў, бібліятэчнай і музейнай справы, народных мастацкіх рамстваў, арганізацыі і правядзення культурных мерапрыемстваў, дзейнасці клубных фарміраванняў.

Арганізатар грамадскага абмеркавання — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Свае заўвагі і прапановы па праекце Закона можна накіроўваць па 10 кастрычніка 2021 года ўключна на электронны адрас ministerstvo@kultura.by, а таксама з 1 па 10 кастрычніка 2021 года выкласці ў адмысловай тэме на Правым форуме Беларусі.

Вынікі грамадскага абмеркавання будуць улічаны пры падрыхтоўцы праекта Закона да першага чытання ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

Газета – рэгіёны – чытач

— 22 верасня ў Баранавічах адбылася знакавая нарада, якая праходзіла па выніках правядзення ранейшых сустрэч прадстаўнікоў міністэрства культуры з грамадзянамі і прамых тэлефонных ліній па Брэстчыне. Неўзабаве кіраўнікі структурных падраздзяленняў міністэрства культуры збіраюцца наведаць Віцебшчыну, каб высветліць набалельшыя пытанні галіны і там. Ці гатовы да такой працы з міністэрствам у Сеннінскім раёне?

Тацяна Пагарэльская, намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Сеннінскага райвыканкама:

— Мы, безумоўна, ведаем пра нараду ў Баранавічах, работу прадстаўнікоў міністэрства на Брэстчыне. Чыталі мы пра гэту таксама і ў "Культуры". Справа вельмі важная, і механізм высвятлення праблем падабраны правільна. У сваю чаргу Сеннінскі раён гатовы да падобнай сумеснай працы.

Мы імкнемся ставіцца да даручанай працы з адказнасцю ва ўсіх установах культуры раёна і рэгулярна супрацоўнічаем з Віцебскім аблвыканкамам. Да таго ж, хачу нагадаць, што адзін з першых сваіх працоўных візітаў міністр Анатолій Маркевіч здзейсніў менавіта на Віцебшчыну, дзе на нарадзе з выкарыстаннем відэасувязі абмяркоўваліся пытанні рэгіёна. Думаю, што праблемы ў галіне ў нас будуць падобнымі на агульнарэспубліканскія: гэта, перш за ўсё, невялікі заробкі.

— Надыйшла восень з уласцівым ёй дрэнным надвор'ем, а ў будынку філіяла Дзяржаўнага літаратурнага музея імя Янкі Купалы ў Вязынцы ўсё яшчэ не перакрыты дах. Калі ж урэшце перакрыюць дах у будынку філіяла?

Дырэктар установы "Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы" Алена Ляшковіч:

— Сёння сабрана ўся патрэбная дакументацыя ад "Белрэстаўрацыі", і мы чакаем толькі выдзялення сродкаў, каб правесці закупку матэрыялаў. Адмыслова гонт для нас гатова вырабіць сама "Белрэстаўрацыя", а, напрыклад, кроквы мянцэ ў будынку не трэба. Раней наша цэнтральная ўстанова рабіла рамонт у філіяле ў Ляўках Аршанскага раёна. Так, грошы зараз вельмі балючае пытанне для правядзення рамонтнага.

— Штогод у другую нядзелю кастрычніка ў Беларусі адзначаецца Дзень работнікаў культуры. Да гэтага прафесійнага свята маюць дачыненне 65 тысяч чалавек у краіне. Як будуць сустракаць свята ў Маларыце?

Галіна Стасюк, начальнік ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Маларыцкага райвыканкама:

— У нас гатова праграма правядзення ўрачыстага канцэрта ў гарадскім Доме культуры, дзе будуць узнагароджвацца работнікі і ветэраны галіны. Выступаць для нас будуць педагогі і вучні гімназіі. Але гэтым планам можа перашкодзіць эпідэміялагічная сітуацыя. Дарчы з гэтай прычыны на Дзень горада 2 кастрычніка, на жаль, у нас адменены амаль усе мерапрыемствы.

Падрыхтаваў Павел САЛАУЕЎ

Якой будзе наступная знаходка?

"К" пісала ўжо, што ў Гальшанскім замку падчас аднаўленчых работ была адшукана ўнікальная плітка. Гісторыя, як аказалася, мае працяг. Выяўлена яшчэ і тэракотавая падлога XVII стагоддзя. Словам, замак працягвае здзіўляць сваімі таямніцамі.

Як распавядае метадыст Ашмянскага цэнтру культуры Сяргей Жылік, па канцэпцыі кансервацыі паўночна-ўсходняга корпуса максімальна захоўваюцца характэрныя для тагачаснай архітэктуры элементы. "У першую чаргу заўважныя, —

працягвае спецыяліст, — кладка, паветраводы, элементы іншых тэхнічных збудаванняў". А падлога выкладзена пліткамі розных форм. Рарытэт часін Паўла Стэфана Салегі, які першы перабраўся ў гэтыя сцены.

Верагодна, на першым палацавым паверсе знаходзіліся гаспадарчыя і службовыя памяшканні. Другі ярус — пакой ўладальнікаў.

Прыборка працягваецца. Адшуканы фрагменты кафлі і керамічнага посуду. Якой будзе наступная знаходка?

Гальшанскі замак.

КУЛЬТУРА ШТОГТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае павяшэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч, адказны сакратар — Ксенія ПАДОЛЬЦАВА; рэдактар аддзела: Яўген РАПІН; аглядалінікі рэдакцыі: Эміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Надзея КУДРЭЖКА, Антон РУДАК, Павел САЛАУЕЎ, Ілья СВІРІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД.
Сайт: www.kimpres.by, E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА і МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Тэлефоны: (017) 334 57 25.
Аўтары доніскаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (нумар пашпарта, дату выдання, кні і калі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рупіскі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2842. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Папісана ў друку 01.10.2021 ў 18.00. Замова 2595.
Распублікавана ў інтэрнаце праграма "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Еўрапейская спадчына ў Вялікім

30 верасня па ініцыятыве і пры падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі ў Вялікім тэатры оперы і балета нашай краіны адбылося ўрачыстае святкаванне Дзён еўрапейскай спадчыны.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Культурная акцыя з такой назвай, зацверджаная Саветам Еўропы акараваў 30 гадоў таму і скіраваная на шырокае знаёмства грамадзян з аб'ектамі культурнай і прыроднай спадчыны, цягам верасня ладзіцца ў многіх краінах свету. Не засталася ў баку і Беларусь. У сталіцу былі запрошаны кіраўнікі музеяў, тэатраў, бібліятэк і іншых устаноў культуры з усёй краіны, прадстаўнікі аблвыканкамаў, Мінскага гарвыканкама. Адкрываючы мерапрыемства, міністр культуры Беларусі Анатоль Маркевіч падкрэсліў, што Дні Еўрапейскай спадчыны — гэта "яшчэ адна магчымасць адкрыта зірнуць на свет вакол нас і зразумець: як бы мы ні адрозніваліся адзін ад аднаго, ва ўсіх нас ёсць штосьці агульнае, якое дазваляе ганарыцца сваім мінулым, адчуваць сваю датычнасць да гісторыі і фармаваць будучыню".

Знаёмячы гасцей з аічыннай оперна-балетнай спадчынай, што ўзмацняе лепшыя еўрапейскія здабыткі нацыянальнымі рысамі і дасягненнямі, наш Вялікі тэатр падрыхтаваў насычаную праграму. Была зладжана экскурсія — не толькі па глядзельнай частцы, але і па закулісі. У фэе былі разгорнуты дзве выставы. Адна з іх ахапіла частку афіш з замежных гастрольяў калектыву, дзе багата дэманстраваліся пастаноўкі як сусветнай, так і беларускай класічнай спадчыны: балеты "Стварэнне свету", "Спартак", "Карміна Бурана", "Шчаўкунок" Валыціна Елізаў'ева, оперы "Кармэн" Ж.Біза, "Баль-маскара" Дж.Вердзі, "Мадам Батэрфлі" Дж.Пучыні, "Галька" С.Манюшкі і інш. Другая выстава дала магчымасць дэтальна разгледзець і напоўніць ацаніць сцэнічныя строі, распрацаваны мастацкай Таццянай Лісавенка да прэм'ернага спектакля — оперы Уладзіміра Солтана "Дзікае паляванне караля Стаха" паводле Уладзіміра Караткевіча.

Касцюміраваны канцэрт-спектакль "У час шумнага балю..." рэжысёра Галіны Галкоўскай утрымліваў адпаведныя заняўленай тэме рускія, беларускія, заходнееўрапейскія песні і рамансы, прычым у беларускамоўным перакладзе, што прагучалі ў выкананні лепшых оперных салістаў. А галоўнае, кожны з наведвальнікаў мерапрыемства змог унесці з сабой не толькі яркавыя ўражання, але і своеасаблівае матэрыялізаванае "пасведчанне" — падтрыманы тэатрам адметны буклет, інфармацыйна насычаны і адначасова надзвычай паэтычны, выкладзены літаратурным слогам, якому маглі б пазайздросціць многія нашы пісьменнікі.

К

Бяспека працы – справа важная

У міністэрстве культуры 29 верасня адбылася нарада па выніках выканання комплекснага плана мерапрыемстваў па забеспячэнні бяспекі вытворчай дзейнасці за студзень-жнівень 2021 года з удзелам кіраўнікоў дзяржаўных арганізацый, падпарадкаваных міністэрства. На сустрэчы закраліся таксама тэмы працоўнай дысцыпліны, пажарнай бяспекі, аховы працы, устаноўленых патрабаванняў па эксплуатацыі будынкаў, падтрыманні ў парадку прылеглах да іх тэрыторый. Праводзіў нараду намеснік міністра культуры Сяргей Саракач.

Павел САЛАЎЕЎ \ Фота аўтара

Сяргей Саракач звярнуў увагу, што рабочая сустрэча праводзіцца па калегіі ад 18 верасня 2020 года №104 "Аб рэалізацыі патрабаванняў Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 11 сакавіка 2004 г №1 "Аб мерах па ўмацаванні грамадскай бяспекі і дысцыпліны". Міністэрства культуры і падначаленыя яму ўстановы заябеспячаюць кантроль над яе ажыццяўленнем. Да прыкладу, у ходзе праверак устаноўлена, што ў Брэсцкай, Віцебскай і Гомельскай абласцях не ў поўнай меры рэалізаваны падыходы, звязаныя з умяшчэннем у дзеянне супрацьпажарнай сістэмы "Маланка".

Па-ранейшаму ў арганізацыях культуры праводзяцца мерапрыемствы па абсталяванні падведаных аб'ектаў камерамі відэаназірання, а таксама інвентарызацыя, у тым ліку будынкаў і маёмасці ў аварыйным стане. Прымаюцца меры па захаванні нявыкарыстаных аб'ектаў дзяржаўнай уласнасці і недапушчэння на іх старонніх асоб. Міністэрствам праводзіцца і правёркі выканання дысцыпліны на працоўных месцах: прыходу і сыходу. Добры прыклад у гэтым плане — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, дзе праца і навукальны працэс адпавядаюць вызначанаму рэгламенту.

Ёсць пэўныя пытанні і па забеспячэнні аховы працы і прадупрэжэнні няшчасных выпадкаў. Сведчанне таму — трагічны выпадак, які адбыўся 5 жніўня з смяротным зыходам у дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы.

Сітуацыю з абсталяваннем супрацьпажарнай сігналізацыяй на падведаных аб'ектаў па відэасувязі патлумачыў рэфэронт упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Павел Фоцін. Ён распавёў, што ўпраўленнем

МНС рэгулярна праводзяцца абследаванні, звязаныя з супрацьпажарнай бяспекай. У 2019 годзе прадстаўнікі тэрытарыяльных РАНС выявілі 250 аб'ектаў культуры, на якіх адсутнічала супрацьпажарная сістэма сігналізацыі. Пытанне было сваёсва прааналізавана абласным упраўленнем культуры, у выніку чаго з'явіліся графікі па стопалсоткаваму аснашчэнню сігналізацыяй на 2021–2025 гады.

Таксама па відэасувязі выступілі начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Алег Стэльмашок і начальнік галоўнага ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Ала Шахоўка. Гэтыя рэгіёны таксама вельмі ўважліва паставіліся да справы дакладнай рэалізацыі Дырэктывы №1. У падведаных арганізацыях праводзяцца інструктажы з работнікамі па ахове працы і супрацьпажарнай бяспекі, праглядаюцца часопісныя няшчасныя выпадкі. Сведчанне таму — трагічны выпадак, які адбыўся 5 жніўня з смяротным зыходам у дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы.

Як зазначыў у сваім выступе дырэктар Моладзевага тэатра эстрады Сяргей Мядзведзёў, у тэатры таксама дастаткова ўважліва ставяцца да пытанню бяспекі. Ажыццяўляецца кан-

троль працоўнай дысцыпліны. Створана пастаянная дзеючая камісія, якая прымае сцэнічнае абсталяванне перад кожным спектаклем. Выпадак алкагольнага і наркатычнага ап'янення, парушэння тэхнікі бяспекі, няшчасных выпадкаў у тэатры не зафіксавана. Пытанні бяспекі працы рэгулярна разглядаюцца на сходах калектыву тэатра. У тэатры маюцца стэнды з нагляднай інфармацыяй па дзеяннях у выпадку пажару. Маецца кабінет па ахове працы, праводзяцца інструктажы. У тэатры ўсталяваная сістэма бяспекі "Маланка".

Дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Дзмітрый Яшчанка дадаў, што працоўная дысцыпліна ва ўстанове, якую ён мае гонар узначальваць, выконваецца згодна працоўнага распарадку. Устаноўлена электронная сістэма прыходу і сыходу супрацоўнікаў. Рэгулярна праводзяцца рэйды па кантролі працоўнай дысцыпліны, з мая па жнівень ажыццяўлена 16 такіх рэйдаў. У будынках маюцца стэнды з нагляднай інфармацыяй па дзеяннях у надзвычайных сітуацыях. Праводзяцца інструктажы з работнікамі. Штоктвартальна — дзень аховы працы. Усе аб'екты музея-запаведніка абсталяваны супрацьпажарнай сігналізацыяй і сістэмай базавата пажаратушэння. У жніўні 2021

года супрацоўнікамі РАНС праведзена правёрка аб'ектаў музея-запаведніка, сур'ёзныя парушэнні не выяўлена. Многія аб'екты абсталяваны камерамі відэаназірання, усталяваны пост Дэпартаменту аховы, сістэма праходу наведвальнікаў. Усяго на аб'ектах музея-запаведніка 97 камер назіранняў і 11 відэарэгістратараў. Быў праведзены агляд і рамонт агароджаў палацава-паркавага комплексу.

Падсумоўваючы вынікі нарады, намеснік міністра культуры Сяргей Саракач адзначыў даволі высокі ўзровень выканання дырэктывы, папрасіў і далей надаваць увагу мерапрыемствам па забеспячэнню грамадскай і пажарнай бяспекі, аховы працы, на аб'ектах культуры, укараніць практыку правядзення нарад па ажыццяўленню бяспекі на вытворчасці ва ўстановах не меней разу на квартал.

К

Брэсцкая крэпасць сёння — незвычайны кангламерат сведчанняў аб падзеях розных эпох. Гэтае месца можна акрэсліць і як своеасаблівы архітэктурны палімпсест — як вядома, абарончыя ўмацаванні крэпасці часоў Расійскай імперыі паўстали тут у 1830-ыя гады на месцы зруйнаванага для яе пабудовы старажытнага горада Бярэсця. Відаць, самім лёсам гэтаму месцу было наканавана цягам усёй сваёй гісторыі заставацца разбуранні і ваеннай трагедыі. Зважаючы на геаграфічнае становішча горада і крэпасці, іначай, відаць, і быць не магло — нездарма Брэст і сёння, і ўжо доўгія гады яго існавання ў складзе як савецкай, так і сучаснай незалежнай Беларусі, успрымаецца як брама краіны на яе заходнім рубяжы. А грукалі ў гэтую браму не заўжды жаданыя госці.

У 2018 распачаліся чарговыя работы па капітальным рамонце, рэстаўрацыі ды музэфікацыі аб'ектаў комплексу, у рамках якіх у 2019 годзе адкрылася экспазіцыя "Летапіс Брэсцкай крэпасці" ў напавежы паўднёва-заходняй казармы, а ў 2020-ым — экспазіцыя, прысвечаная абароне Усходняга форта крэпасці. Работы завершыліся ў студзені бягучага года адкрыццём экспазіцыі філіяла Мемарыяльнага комплексу "Пяты форт" на ўмацаванні XIX стагоддзя, якое размешчанае ў ваколіцах Брэста за чатыры кіламетры на поўдзень ад цытадэлі.

Паўстагоддзя на варце памяці

Антон РУДАК

НАПЛАСТАВАННЕ ЭПОХ

У шырокім сэнсе Брэсцкая крэпасць — вялізная сістэма абарончых збудаванняў, якая складаецца, акрамя ўласна цытадэлі на заходняй ускраіне Брэста, з двух паясоў умацаванняў, якія былі збудаваныя пачас мадэрнізацыі фартыфікацыйнай сістэмы ў 1880-ыя і напярэдадні Першай сусветнай вайны, і знаходзяцца вакол горада на адлегласці ад трох да сямі кіламетраў. Унутры самой крэпасці і на прылеглай да яе тэрыторыі захаваліся ўнікальныя помнікі, што нагадваюць аб часах, калі самой цытадэлі яшчэ не існавала — на Вальднскім умацаванні, што на поўдзень ад крэпасці, захавалася драўляная забудова старажытнага Бярэсця, якая сёння ператвораная ў экспазіцыю аднайменнага археалагічнага музея.

Зусім побач — руіны збудаванага ў XVIII стагоддзі жаноцкага кляштару каталіцкага ордэна бернардынак, апошняга з хоць часткова ацалелых будынкаў, што дайшлі да нашых дзён ад старога Брэста, які існаваў на гэтым месцы да ўз'ядзення крэпасці. А на іншы, паўночны бок ад крэпасных сцен, на Кобрынскім умацаванні, збіраюць след знаходжання тут польскіх войск, калі крэпасць і горад уваходзілі ў склад міжаеўнай другой Рэчы Паспалітай — казармы 30-га Палескага палка лёгкай артылерыі, збудаваныя ў 1930-ыя гады.

СВЕДКА ЗАМІРЭННЯ

Экспазіцыі мемарыяльнага комплексу размяшчаюцца ў крапасных будынках часоў Расійскай імперыі, дзе разгортваліся трагічныя і гераічныя падзеі слаўтай абароны ўлетку 1941 года. Але тут можна адшукаць і сляды ранейшых эпох ды вызначальных падзей у гісторыі на-

Фрагменты экспазіцыі.

Пяты форт Брэсцкай крэпасці.

шай радзімы. Першае, што бачаць наведвальнікі цытадэлі, перайшоўшы мост, які вядзе ад галоўнага ўвахода — гэта руіны так званана Белага палаца, яшчэ аднаго будынка старога Бярэсця, які, хоць і ў стане руінаў, дайшоў да нашых дзён.

Збудаваныя напрыканцы XVIII стагоддзя як царква пры манастыры грэка-каталіцкага ордэна базільянаў, паччас будаўніцтва крэпасці ён быў прыстасаваны пад афіцэрскі клуб, у якім у 1918 годзе адбылася перамова ваюючых бакоў Першай сусветнай вайны, што завяршыліся 3 сакавіка падпісаннем Брэсцкай мірнага дамовы. Белы палац моцна пацярпеў ад нямецкіх авіяналётаў яшчэ ў верасні 1939 года, палчас абароны крэпасці польскімі войскамі, а пазней — і падчас гераічнага

змагання савецкага гарнізона ўлетку 1941-га.

ШЛЯХ ДА УШАНАВАННЯ

Аkurat ля руін Белага палаца знаходзіцца ўваход у музей абароны Брэсцкай крэпасці. Шлях да мемарыялізацыі гэтага месца надзвычайна трагедыі і подзвігу таксама быў пакрытым і нялёгкім. Паччас зацятая абарона ўлетку 1941, якая доўжылася цягам месяца, крапасным умацаванням былі нанесеныя цяжкія пашкоджанні, але і гэта быў не канец разбуранням. Калі ў 1944 годзе фронт зноў дакаўчыўся да Беларусі, цытадэль беспаспяхова спрабавалі выкарыстаць для абароны цяпер ужо самі фашысцкія акупанты.

Пасля заканчэння вайны подзвіг савецкага легендарнага гарнізона доўгі час за-

ставаліся не прызнаным, што, відаць, адбывалася і на стаўленні да месца, дзе разгортваліся падзеі — крэпасць працягвала стаяць занядбанай, яе будынкі пакрысе разбураліся.

Толькі ў 1956 годзе быў створаны Музей абароны, а ў сярэдзіне 1960-ых, калі ў выніку вялізнай пошукавай і даследчыцкай работы пісьменніка Сяргея Смірнова цытадэль атрымала ўнікальнае званне "Крэпасць-Герой", да яе муроў паставіліся з належнай павагай — яны увайшлі ў склад мемарыяльнага комплексу, які пачалі ствараць тут у 1968 годзе. На ўрачыстым адкрыцці Мемарыяла, якое адбылося 25 верасня 1971 года, у якасці ганаровых гасцей прысутнічалі ўдзельнікі абароны крэпасці і члены сем'яў палеглых абаронцаў, а Вечны агонь запаліў першы

сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі Пётр Машэраў.

СУКВЕЦЕ ЭКСПАЗІЦЫЙ

Кіраўніцтва незалежнай Беларусі працягвае ўшаноўваць належным чынам памяць аб подзвігу абаронцаў Брэсцкай цытадэлі. З 1997 па 2011 год доўжыліся маштабныя захавы па капітальным рамонце і рэстаўрацыі аб'ектаў Мемарыяльнага комплексу, а апошняе дзесяцігоддзе адзначылася істотным пашырэннем яго музейнай прасторы. У 2014 годзе ў паўднёва-ўсходняй казарме адкрылася экспазіцыя "Музей вайны — тэрыторыя міру", а ў 2017-ым — экспазіцыя "Армейскі клуб" у паравым складзе на Кобрынскім умацаванні.

РАСКРЫЦЬ СЛЯДЫ МІНУЛАГА

Новыя музейныя экспазіцыі Мемарыяльнага комплексу не толькі раскрываюць у поўнай ступені ўсю карціну працяглай абароны крэпасці, але таксама распавядаюць аб ранейшых этапах яе гісторыі і аб далейшых лёсах абаронцаў — многія з іх удзельнічалі ў вызваленні Беларусі і краін Еўропы, у падпольным і партызанскім руху. Асабліва ўвага звернутая на іхнякі шлях да прызнання подзвігу гарнізона крэпасці, на лёсы сем'яў удзельнікаў яе абароны. Экспазіцыя філіяла "Пяты форт" падабрязна знаёміць наведвальнікаў з гісторыяй фартыфікацыі канца XIX — пачатку XX стагоддзя.

Дырэктар Мемарыяльнага комплексу Рыгор Бысюк адзначае, што ў будучыні плануецца правесці работы па капітальным рамонце манументаў "Мужнасць" ды "Смага" і галоўнага ўвахода ў крэпасць. Акрамя таго, мяркуецца добраўпарадкаваць памяшканні паўднёвай казармы, казематы галоўнага ўвахода, паўночнай брамы, таксама ёсць ідэя раскрасці на паверхні зямлі фундаменты зруйнаваных частак кальцавой казармы, што дазволіла б атрымаць уяўленне аб поўным маштабе ўмацаванняў цытадэлі.

На круглым сталі, які адбыўся ў Музеі абароны Брэсцкай крэпасці 24 верасня, быў прэзентаваны альбом "Брэсцкая крэпасць. Гісторыя і памяць", у якім прадстаўленыя каля ста сямідзесяці здымкаў, што раскрываюць гісторыю легендарнай цытадэлі. Узел ва ўрачыстых мерапрыемствах прыняў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч, які ўручыў супрацоўнікам Мемарыяльнага комплексу ўзнагароды за плённую працу па выхаванні патрыятызму і зберажэнні сведчанняў аб подзвігу абаронцаў цытадэлі над Бугам.

Брэсцкая крэпасць застаецца яскравым прыкладам захавання памяці аб трагічных і гераічных гадах апошняй вайны непасрэдна на месцы тагачасных падзей, аб'ядноўваючы ў сабе сукупнасць сведчанняў аб мностве пластоў гісторыі заходняй брамы нашай краіны.

Ілюстрацыі (з сайта www.brest-fortress.by)

Гэты матэрыял пра школу мастацтваў роднага Беразіно мне асабліва трапятліва пісаць. Бо яшчэ школьнікам я каля двух гадоў браў урокі гітары. І хоць інструмент пакуль што не падпарадкоўваецца ўсім маім музычным жаданням, з любоўю ўспамінаю часы, як не без настойлівасці атрымлівалася граць мелодый любімага гурта, разбірацца ў нотах, праводзіць доўгія заняты дома і ў сценах гэтага будынка. Але не толькі ў мяне былі выдатныя моманты пагружэння ў творчасць. Бярэзінская школа мастацтваў у лістападзе адзначаць 60-гадовы юбілей, а значыць праз яе класы прайшла вялікая колькасць дзяцей, у якіх развівалася пачуццё прыгожага. Таму я і вырашыў наведваць родныя сцены.

Павел САЛАЎЕЎ |
Фота аўтара

“Я памятаю часы, калі школа размяшчалася яшчэ ў драўляным будынку, — распавядае Алена Міралевіч, намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце. — Тады тут былі толькі музычнае і харавое аддзяленні. Выкладчыкаў у новую школу запрашалі з вядомага свайм узроўнем падрыхтоўкі маладзечанскага музычнага вучылішча. Потым школа пераехала ў падвальныя памяшканні гарадской бібліятэкі, але і там месца ўсё роўна не хапала. І ў 2001 годзе нам перадалі цяперашні будынак. Зараз тут паўнаватрасная школа мастацтваў, бо акрамя музычнага аддзялення тут ёсць яшчэ аддзяленні жывапісу і харэаграфіі. Апошнім напрамкам выкладае таленавіты педагог Алена Бабашава, рэжысёр па першай адукацыі, што дазваляе ёй таленавіта ставіць сур’ёзныя танцы. Таксама яна часткова вядзе заняткі ў студыі развіцця для малечы “Смайлікі”, з дапамогай якой школа зарабляе пазабюджэтных сродкі. А ў гэтым годзе ў нас адкрыюцца яшчэ і падрыхтоўчыя класы для малышоў па маляванні “Акварэлька”.

Акрамя гэтага школа зарабляе пазабюджэтных сродкі канцэртамі. Нашы традыцыйныя мерапрыемствы гэта “Снежная мелодыя” ў канцы зімы, справядлівы канцэрт дзяцей у канцы мая і выступленні ансамбля педагогаў “Арт-нюанс”. Дарэчы, ён нядаўна абараняўся на званне народнага, і мы вельмі спадзяемся, што нам прысвоіць яго.

Канцэрты гэта яшчэ і спосаб зацікавіць новых дзяцей вучыцца граць на музычных інструментах.

Зараз гарадскую школу мастацтваў наведваюць 326 вучняў, і філіял у вёсцы Паплавы — яшчэ 47. Нашы педагогі зацікаўлены набіраць вялікую колькасць дзяцей, бо ад гэтага залежыць і зарплата. Мы даем магчымасць настаўнікам браць вучняў на паўтары і нават дзве стаўкі. Таму заробак у нашай школе вышэй, чым у сярэднім па галіне культуры ў раёне.

У нашай школе дзеці ўжо восем гадоў могуць навучыцца

Адчуць пачуццё прыгожага

Бярэзінская школа мастацтваў.

Алена Міралевіч і Ангеліна Трыпута.

Генадзь Дайнека.

Іван Надумовіч.

граць нават на барабанах. Вельмі таленавіта дзяўчынка, якая вучыцца валодаць ім, Ефрасіння Цыркуновіч. Башкі адрозу купілі ёй устаноўку. Уяўляю, які ў іх дома шум! А яе старэйшая сястра Ева, наша выпускніца, вучылася іграць на фартэпіяна. Бацькам юных музыкаў, вядома, пажадана адрозу купіць дзіцячым інструмент. Піяніна можа быць і электронным, гітара таксама цяпер даступная. А вось новыя

акардэоны і баяны сёння каштуюць каля 2000 рублёў.

Наша школа ў дастатковай меры абсталявана музычнымі інструментамі. У мінулым годзе мы купілі і ксілафон, які праходзіць у школе па праграме, і дзеці ўжо граюць на ім.

У 2019 годзе за бюджэтных сродкі ў фае першага паверха і ў актавай зале быў праведзены рамонт. Заменены вокны на двух паверхах. Асноўная праблема школы ў тым,

што мы знаходзімся на ўскраіне горада. Але паступова і гэты квартал асвойваецца, тут нядаўна здалі ў эксплуатацыю пяціпавярховы дом.

У апошнія гады ідзе папаўненне маладымі спецыялістамі, толькі сёлета іх прыехала сем чалавек. Але большасць з іх у Беразіно, на жаль, не затрымліваецца. Адгрывае ролю фактар, што яны не маюць свайго жылля, а можа, кагосьці не зусім задавальняе і тое, што наш горад хоць і побач, але знаходзіцца на поўнай адлегласці ад сталіцы. З іншага боку не магу не сказаць пра тое, што наш мясцовы былы малады спецыяліст гітарыстка Настася Барысёнак застаецца працаваць менавіта тут”.

Пакуль мы размаўлялі з Аленай Міхайлаўнай, школа паступова напаўнялася гучамі. Прыходзілі настаўнікі разыгрывацца перад сустрэчай з вучнямі. Як жа я быў рады, калі ў дзвярах настаўніцкай з’явіўся мой рэпетытар Іван Надумовіч! У Беразіно яго ведаюць як майстра гітары. Але я нават не мог уявіць, што першапачаткова ён вучыўся валодаць баянам. Іван Іванавіч распавёў, што пасля заканчэння бярэзінскай музычнай школы і мінскага педагагічнага інстытута па спецыяльнасці харавое дырыжыраванне ён, пасля неспраўлялых курсаў гітары, завочна скончыў мінскае музычнае вучылішча імя Глінкі па класе гэтага інструмента, адначасова працуючы ў бярэзінскай музычнай школе. Што і казаць, чалавек з дзяцінства валодаў музычным слыхам, разумеў музыку. Іван Іванавіч служыць сваёй прафесіі вось ужо 43 гады.

У гэтым годзе ў яго абнавіўся склад вучняў, прыйшлі 4 першакласкі. Сем чалавек выпусціліся, сярэд іх былі і вельмі здольныя. Адна з яго даўніх выпускніц Святлана Вітушка цяпер кампазітар і выкладчык музыкі ў 12-й мінскай гімназіі.

“Сёння дзеці сталі вельмі ранімыя, могуць заплакаць падчас урока, калі ў іх нешта не атрымліваецца, — кажа Іван Надумовіч. — Таму трэба быць трохі псіхалагам, знайсці да кожнага індывідуальны падыход. Галоўнае, каб дзеці не кідалі займацца музыкай, бо нават калі і няма асаблівых здольнасцяў, але ёсць старанне, чалавек будзе

граць. Цяпер набіраюць дзяцей у музычную школу больш малодшых, чым раней.

Так, гітара вельмі папулярны інструмент, але ж за некалькі ўрокаў добраму валоданню не навучыцца. Таму дзіцячым патрэбна падтрымка башкоў, добры педагог. І нават калі ў дарослым узросце закінуць інструмент, выдаткаваны час не пройдзе дарма. Чалавек, у якога развівалася пачуццё прыгожага, як правіла, мае добры позірк на гэты свет.

Калі мой вучань асабліва таленавіты, удзельнічае ў конкурсах і ў яго ёсць жаданне, я накіроўваю яго на кансультацыі ў мінскі каледж мастацтваў да педагога Мікалая Трусава, які шырока супрацоўнічае з нашай школай. А юным музыкантам я б параіў не кідаць інструмент, асабліва калі здаецца, што прайшла іскра любові да музыкі. Бо музыка заўсёды вяртаецца”.

Падзякаваўшы Івану Іванавічу, вяртаюся ў настаўніцкую, каб пазнаёміцца з маладым спецыялістам Ангелінай Трыпута. Дзяўчына працуе ў Бярэзінскай школе мастацтваў са жніўня, але ёй ужо даручылі заняткі з 14 дзецьмі. Ангеліна Дзмітрыеўна — мінчанка, скончыла гімназію №15, затым мінскі каледж мастацтваў. Акрамя таго, у агульнай складанасці 12 гадоў наведвала студыю па эстрадным вакале. Ангеліна — прызёр шматлікіх конкурсаў, у тым ліку міжнародных. Цяпер жа ёй самой выпала рытухавец будучых зорчак. Працу ў правільнай дзяўчыны ўспрымае добра, бо хоча набрацца вопыту і пасталець на новым месцы.

Сярод работнікаў школы мне паралі пазнаёміцца з Генадзем Дайнекам. Чытач, вядома ж, ведае яго малодшага брата Валерыя, музыку гурта “Песняры”. Генадзь Сяргеевіч з братам па прыкладзе башкі прывяціў жыццё музыцы. Скончыўшы Беларускае дзяржаўнае кансерваторыю, Генадзь Дайнека сем гадоў працаваў выканаўцам у цырку. А пасля адной з пазездак у Агэсу уладкаваўся на чарнаморскі флот, стварыў свой аркестр, і ў розных круізах здзіўляў майстэрствам замежных пасажыраў. Па словах Генадзя Дайнекі, ён пачаў амаць ва ўсіх партах свету, нават на Антарктыдзе быў 7 сезонаў. А пасля пенсіі пасяліўся на малой радзіме, Бярэзіншчыне, у вёсцы з фанінай назвай — Божына. І каб не сумавалі і заставацца з любімай справай, уладкаваўся канцэртмайстрам у школу мастацтваў. Музыка кажа, што калектыў тут цудоўны, і працаваць з дзецьмі яму падабаецца.

На развітанне са школай я папрасіў свайго былога настаўніка Івана Надумовіча сыграць мне што-небудзь. Ён выканаў раманс Гомеса, алізн і першых твораў, які я ў свой час асвоіў. Было прыемна наведваць бярэзінскую дзіцячую школу мастацтваў, усведамляючы, што наступныя пакаленні таксама будуць вучыцца тут творчасці.

Святасць зямлі нашай

У Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася выстава памяці ўладыкі Філарэта. Ягоны поўны тытул гучыць як Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, Свята-Успенскай Жыровіцкай абіцелі святаархімандрыйт. Але ўся краіна ведала яго проста па імені, якое яму было дадзена падчас пастрыжэння ў манаства ў гонар праведнага Філарэта Міласцівага. Краіна ведала свайго мітрапаліта па імені і лічыла за вялікі маральны аўтарытэт.

Выстава называецца “Святасць зямлі Беларускай”. Прадстаўлены на ёй творы мастацкага пленэру, які мае такую ж назву і сёлета ладзіўся ў шосты раз.

Арганізатарамі праекта выступілі Беларуская праваслаўная царква, Міністэрства культуры РБ, Беларускі саюз мастакоў і іншыя грамадскія арганізацыі. На вернісажы згаданы творчы саюз прадстаўляў ягоны старшыня Глеб Отчык. Наша-му карэспандэнту давялося з ім пагутарыць.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

— Спдар Глеб, кратка раскажыце пра пленэр і выставу.

— Пленэр праходзіў з 3 па 17 верасня на Маладзечаншчыне. Базай была абрана аграсядзіба, да якой мы ўжо даўно прызвычаліся, бо не першы раз ладзім там творчыя акцыі. Мастакам былі створаны вельмі спрыяльныя для працы ўмовы. Побач, дарэчы, Валожыншчына — а гэта мясціны Фердынанда

для ўдзелу ад Беларусі ў пленэры адабралі лепшых выпускнікоў кафедры жывапісу і кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва. Ад кожнай кафедры па двое. Былі і тыя, хто адвучыўся даўно і ўжо мае творчае імя. Мы не рабілі ўзроставых межаў. Наадварот — дбалі пра творчую пераемнасць пакаленняў.

Асаблівацю гэтага пленэру было тое, што разам з мастакамі ў звычайным разуменні ў ім бралі ўдзел таксама іканапісцы. І яшчэ пленэр

Антон Дайнека.

Абраз “Мітрапаліт міласэрны”.

творамі найпрост ці ўскосна рэлігійнымі змяняла людзей нават вонкава. Калі праца робіцца з малітвай, яна абавязкова будзе плённай.

Асвячалі наш пленэр два архірэі — мітрапаліт Венямін і маладзечанскі ўладыка Павел. А яднала нас асоба Філарэта. Я ведаю, як уладыка любіў жыццё і людзей. Думаю, гэта і іншыя ўдзельнікі пленэра адчулі праз знаёмства з ягоным жыццём і ўсведамленнем ролі, якую ён адыграў у гісторыі нашай краіны. І па магчымасці адпостравалі гэта адчуванне, разуменне ў сваіх творах.

— Тут, у Нацыянальным мастацкім музеі, побач з экспазіцыяй твораў пленэру знаходзіцца выстава дзіцячай творчасці. Тут таксама нададзена ўвага асобе ўладыкі Філарэта і ўвогуле рэлігійнай тэматыцы. Як разумее, што гэта не выпадкова?

— Так. Падчас нашага пленэру мы абвясцілі конкурс дзіцячага малюнка. І дзеці з усёй краіны дасы-

лалі нам работы. Набралася каля двухсот прац. У алборы работ для выставы, што зараз экспануецца побач з выставай пленэру, бралі ўдзел дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапшоў, іканапісец Павел Жараў і я. Скажу шчыра, вылучыць лепшыя работы было даволі складана. Адабрана было 24 работы. Але паколькі галасы ў нас падзяліліся, і кожны меў пункт гледжання адрозны ад сваіх калег, мы вырашылі зрабіць потым асобную выставу, дзе будуць прадстаўлены ўсе даслаўныя на конкурс творы. А пакуль мы плануем вылучыць з гэтых дваццаці чатырох работ дзесяць лепшых і ўзнагародзіць іх аўтараў. Тут розныя ўзроставыя катэгорыі. Ёсць тыя, каму чатырнаццаць; тыя, каму шэсць гадоў. Малюнк юных мастакоў мяне асабліва ўразілі, таму што мы, прафесіяналы, ці то не дацягваем да той шчырасці, якую дэманструюць дзеці, ці то згубілі яе праз сталенне і жыццёвыя варункі.

— Рэлігія вельмі сур’ёзна справа. Чалавек можа ісці да веры ўсё жыццё. А што ж можа сказаць пра гэта дзіця — асоба якая яшчэ не мае адпаведнага жыццёвага досведу і не можа паўнаважна асэнсаваць, што ёсць вера, у поўнай меры зразумець значнасць асобы мітрапаліта Філарэта?

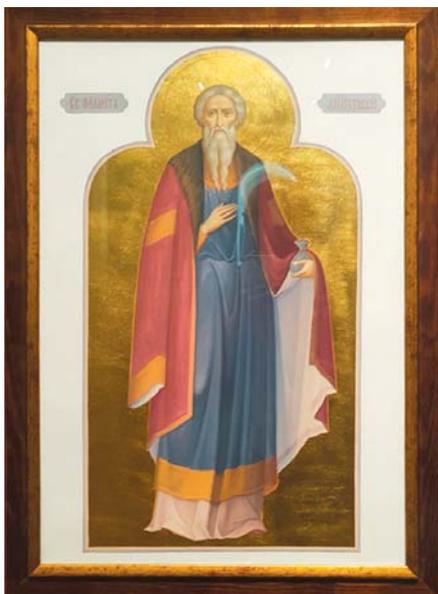
— Ведаецца, немаўлят, увогуле дзетак да пэўнага ўзросту называюць анёлкамі, бо яны яшчэ не паспелі начапіць на сябе грахі. Дзеці яшчэ не сапсавалі свой чысты зрок, не разбесцілі розум. Яны проста робяць тое, што адчуваюць. І гэта адчуванне, як я мяркую, ёсць у іх працах.

Калі гаворка ідзе пра дзіцячую творчасць, дык усё падаецца мне цікавым і годным. Але ж мы былі вымушаныя абраць самыя лепшыя работы. А гэта значыць, мусіў быць нейкі крытэрыў. Мы вылучылі тыя творы, дзе аўтар ставіў перад сабою сур’ёзную задачу, хацеў выявіць вобразы, асэнсаванне якіх патрабуе разумовай працы. Дарэчы, да тыхчы гэта не толькі дзяцей, але і дарослых.

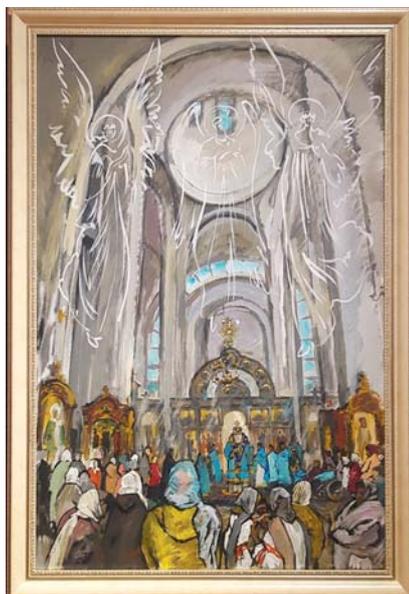
— Як вы ставіцеся да выраза, “Прыгожа як раніе хрысціянства”?

— Добра стаўлюся. Раніе хрысціянства гэта ў нейкім сэнсе сінонім шчырасці, пра якую мы з вамі відзем гаворку. Згваваю, як мне давялося наведаць Кападокію. Я там тройчы быў на міжнародных пленэрах. Там мноства хрысціянскіх святых. Я шмат што бачыў там і мог параўнаць роспісы чавёртага, шостага, восьмага, дванаццатага стагоддзяў. Там бачна, як мастацтва зыходна з мацінага, пачуццёва паступова трансфармуецца ў канон. Натуральны, зрэшты, працэс.

Сярод ранніх роспісаў мне запамнілася выява серафіма. Ён намаляваны адной лініяй, як дзеці малююць. Вось такое мастацтва, падобнае на дзіцячае, і ўвасабляе для мяне раніцу хрысціянскай цывілізацыі. Цяжка захаваш дзіцячую чысціню ў варунках жыцця. Але некаторым гэта дадзена.

Сергій Нежбарто. Абраз “Міласэрны Філарэт”.

Вадзім Салаўёў. “Богаслужэнне”.

Рушчыца. Усё наваколле надзвычай маляўнічае. Я мяркую, што там самы прыгожы ў Беларусі аблокі.

На выставе па выніках пленэру прадстаўлена 45 твораў. Магло быць і болей, але мы зыходзілі з той экспазіцыйнай прасторы, якую мог нам прапанаваць Нацыянальны мастацкі музей. Дарэчы, дзеля нашай выставы знялі частку пастаяннай экспазіцыі. Мы ўсведамляем, які гонар нам аказаны і спаліваемся, што наша выстава вартая гэтых, як прынята казаць, намоленых сцен.

У пленэры бралі ўдзел 23 мастакі з трох краін — Беларусі, Малдовы, Расіі. Самаму старэйшаму ўдзельніку 81 год. Самаму маладому — 24 гады. Усе яны маюць вышэйшую прафесійную адукацыю. Так мы

спрыяў усталяванню трывалых кантактаў паміж святарствам і людзьмі мастацтва. Зрэшты, адну справу робім.

— Іканапіс і жывапіс, як мы яго разумеем, гэта розныя эстэтычныя сістэмы. У адным выпадку вызначальны канон, у другім — зольнасць даць новую трактоўку традыцыйным каштоўнасцям. Як гэта спалучалася ў супольнай творчай працы?

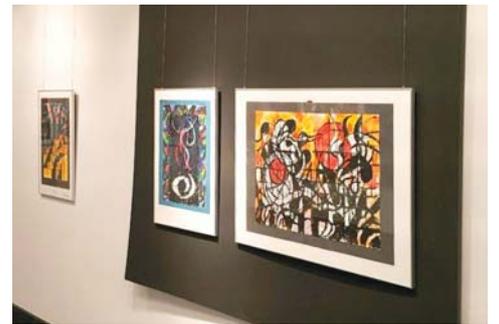
— Як я ўжо згадаў, адну справу робім. І менавіта гэта вызначальнае. На выставе не толькі эподы, што для пленера было б натуральна, але і кампазіцыйныя творы, складаныя карціны, іконы. Вельмі цікава было назіраць, як мастакі ўваходзілі ў тэму, як праца над

Сафія Аўсяннік, 15 год. “Саламяная брама ў рай”.

Таня Марчук, 14 год. “Наша святыхна Крыж Прападобны”.

У Віцебску шмат гадоў існавала традыцыя — вялікімі выставамі ў сярэдзіне верасня адзначаць дзень нараджэння Сан Саньчы, як пароднаму ўсе называлі старэйшага віцебскага мастака, патрыярха і легенду віцебскага авангарда Аляксандра Салаўёва. І сёлета традыцыя не перарвалася — у Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва адкрылася выстава да 95-годдзя мастака. Вось толькі ўпершыню падзея адбылася ўжо без самога творцы — у маі гэтага года Аляксандр Аляксандравіч пакінуў свет. Разам з адкрыццём выставы да яго нага дня нараджэння прайшоў і вечар памяці. Што будзе з вялікай творчай спадчынай Аляксандра Салаўёва, з бібліятэкай, з архівам? Усё завешчана Цэнтру сучаснага мастацтва.

Надзея КУДРЭЙКА

Аляксандра Салаўёва і Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва даўно звязвалі добрыя прафесійныя і нават сяброўскія сувязі. І выставы — самыя розныя — ладзіліся пастаянна. Цяперашняя, што будзе працаваць яшчэ некалькі месяцаў, размешчана ў Музеі гісторыі Віцебскага народнага мастацтвага вучылішча, у якім прысутнічае сам дух авангардыстаў стогадовай даўніны і які заснаваны на імёнах Казіміра Малевіча, Марка Шагала, Эль Лісіцкага і іншых. А Аляксандр Салаўёў, прыехаўшы ў Віцебск у 60-я гады, гэтую абарваную ў 20-я гады мінулага стагоддзя нітачку авангарда падняў — і ўзняў высока. І трымаў на вышыні да апошніх дзён жыцця. Таму і нядзіўна, што ў Цэнтры заўсёды знаходзілася месца для карцін Салаўёва, што тут гэтага майстра шанілі — і цэняць — надзвычай высока, што менавіта Цэнтр стаў ягоным нашчадкам. Праўда, Аляксандра Салаўёва цэняць не толькі тут. Для Віцебска гэты мастак значыў нешта большае, чым проста мастак.

— Ёсць такі выраз *genius loci* — гэніі месца, добры дух. Гэта пра Сан Саньчы, — гаворыць мастацтвазнаўца Таццяна Катовіч. — На маёй памяці ў нас было толькі некалькі такіх людзей, і калі яны сыходзілі, іх месца ў горадзе так і заставалася незанятым іншымі. Аляксандр Салаўёў пражыў 95 гадоў, і здавалася, што так будзе заўсёды, што ён будзе жыць яшчэ і яшчэ. Але з намі застанецца гэты *genius loci*. Сан Саньчы быў

сапраўдным служыцелем не толькі Мастацтва, але і Віцебска — ён увайшоў у энергію нашага горада і стаў яе часткай.

“Без Сан Саньчы Віцебск будзе крыху іншым горадам”, — гавораць тут. Яшчэ ў 1965 годзе выпускнік мінскага Тэатральна-мастацкага інстытута пачаў працаваць мастаком-пастаноўшчыкам у віцебскім тэатры імя Я. Коласа, а пасля амаль 20 гадоў быў яго галоўным мастаком. У свой час Аляксандр Салаўёў узначальваў Віцебскую абласную арганізацыю Саюза мастакоў БССР, яшчэ ў 1982 годзе атрымаў званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, меў нямала іншых званняў і ўзнагарод, на 90-гадовы юбілей быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны. Але такія зямныя рэчы яго мала хвалілі. Ён і сам часта казаў пра космас мастацтва, і яго нярэдка называлі чалавек-космасам, згадваючы, мабыць, такія словы творцы: “Мастацтва — гэта заўсёды палёт у нязведаныя далі, пошук ісціны, размова з вечнасцю, космас, які мастак адкрывае для людзей”. На сцэне тэатра Салаўёў аформіў больш за 130 спектакляў, як жывапісец-абстракцыяніст адзначаўся вельмі пазнавальным і драматычным стылем, вельмі моцна паўплываў на ўсё мастацкае асяроддзе Віцебска. Але часта тут гавораць пра яго веліч і як чалавека, а не толькі як мастака.

Выстава “Аляксандр Салаўёў. 95 гадоў” рыхтавалася ў Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва экспанавалася новай графіка мастака, на гэты верасень збіралася выстава новага жывапісу. І яна адбылася, і на ёй — ме-

Запаветы Аляксандра Салаўёва

навіта творчасць апошніх гадоў: Аляксандр Аляксандравіч не спыняў працы. Як раскаваць, халдзіць у майстэрню яму было ўжо складана, дык майстэрняй стала кватэра, у якой ён жыў. І зараз у Цэнтры можна ўбачыць каля 30 вялікіх абстрактных работ з ліку нядзіўнік.

— Гэтыя жывапісныя работы ўражваюць неверагодна, — гаворыць дырэктар Віцебскага цэнтры сучаснага мастацтва Андрэй Духоўнікаў. — Бо ў іх не проста паўтор міну-

га мастацтва таксама ўжо меў у сваіх фондах недзе з сотню работ. Цяпер жа паступіла каля чатырох тысяч — графікі і жывапісу. Ёсць сярэд іх і работы нават 75-гадовай даўніны. А дзе ж усё яны захоўваліся раней?

— Ляжалі ў майстэрні проста адна на адной, займалі там ледзь не ўсё месца, — адказвае Андрэй Духоўнікаў. — Некаторыя выстаўкі мы рыхтавалі так: прыходзіш у майстэрню, дастаеш з гэтага велізарнага стоса работ 25, і ўсё

мастака пастараюцца пазнаёміць і іншыя рэгіёны Беларусі — магчыма, шэраг работ будзе перададзены ў дар абласным мастацкім музеем, і г. д. “Мы збіраемся прасоўваць імя Аляксандра Салаўёва як віцебскага творцы як мага шырай”, — дадае Андрэй Духоўнікаў.

Акрамя карцін Цэнтр атрымаў і ўвесь асабісты архіў мастака разам з рукапісамі і дзённікамі, і яго вялікую бібліятэку па мастацтве прыкладна ў дзве з паловай тысячы экзэмпля-

лага — пачала з’яўляцца нават нейкая новая пластыка, пачалі рэалізоўвацца эксперыментальныя ідэі, на якія раней у мастака, можа, і не хапала часу. Усё надзіва свежае, маладое, энергічнае. Ды ён ніколі і не пакідаў уражання старога — быў мудрым чалавекам, якога слухалі з захапленнем. Мы сярбалі, і маглі сказаць, што і як мастак, і як чалавек ён быў на недасяжнай вышыні.

Пасля Аляксандра Салаўёва засталася вялікая творчая спадчына. У апошніх гадоў дзесяць ужо так было заведзена, што пасля выставы ў тым ці іншым музеі карціны перадаваліся ў дар гэтаму месцу. І Віцебскі цэнтр сучасна-

яны — калі іх працёрці, аформіць у раму, падрыхтаваць — шэдэўры. На нашай цяперашняй выставе, калі кожная карціна аздоблена добрымі музейнымі рамамі, спецыяльным асвятленнем, у наведнікаў здарэцца проста шок — настолькі яны яркавыя, экспрэсіўныя, узрушальныя.

Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва не збіраецца быць проста захавальнікам — маеша цэлы план, як зрабіць з гэтай спадчыны значны факт нашага культурнага жыцця. “Мы хочам, каб усё даведзенае пра такі нацыянальны здыбытак — карціны Салаўёва”, — кажа Андрэй Духоўнікаў. З творчасцю

назвай “Асабілісці канстрування тэатральнай мэблі”. У сэнсе, мы атрымалі кнігі, якія цяпер нідзе ўжо і не знойдзеш, у тым ліку і ў інтэрнэце. Мы хцім зрабіць іх дасяжнымі для чытача і стварыць першую ў Віцебску бібліятэку па мастацтве.

Пра даты адкрыцця такой бібліятэкі казаць пакуль рана, бо на гэты момант усё робіцца сіламі толькі саміх супрацоўнікаў Цэнтры, не падтрыманае фінансамі з іншых крыніц, але Андрэй Духоўнікаў упэўнены, што бібліятэцы — быць. Цэнтр ужо меў пэўны збор цікавых выданняў па мастацтве, некаторыя кнігі ў бібліятэку перадаў і сам Андрэй Духоўнікаў, і іншыя. Увогуле, Цэнтр заклікае неабыхавых людзей адгукнуцца і таксама паглядзець на свае паліцы з думкай, які ўнёсак яны могуць зрабіць у гэтую справу.

— Некалькі гадоў таму на Ноч музеяў мы заладзілі такую акцыю, — раскавае Андрэй Духоўнікаў, — на нашы знакамці “ўнавісаўскія” чырвоныя і чорныя сталы выклалі кнігі па рускім авангардзе — штук 50, каб кожны мог прыйсці і пагартыць іх. Дык людзі гарталі да трох гадзін ночы, мы ніяк не маглі зачыніцца! Гэта толькі падаецца, што кнігі страцілі каштоўнасць — у людзей цікавасць вялізная.

Першую бібліятэку па мастацтве Андрэй Духоўнікаў бачыць як нейкую чытальную залу, дзе будзе прыемная мастацкая атмасфера, дзе будзе інтэрнэт, дзе можна будзе, напрыклад, выпіць кавы — карацей, як такую сучасную культурную прастору новага тыпу. Месца пакуль выбіраецца, але хутчэй за ўсё гэта будзе менавіта Музей гісторыі Віцебскага народнага мастацтвага вучылішча па адрасе Шагала, 5. А пакуль усім варта зайсці па гэтым адрасе, каб убачыць нешта незвычайнае і прыцягальнае — карціны “генія Віцебска” Аляксандра Салаўёва, створаныя ім у апошнія гады жыцця.

К
Фота прадастаўленыя Віцебскім цэнтрам сучаснага мастацтва.

3 “мышкай” і кніжкай

Я — чалавек з псіхалогіяй жыхара раённага цэнтра. У такім, дзе ўсе сваякі, суседзі і родзічы, рос і сталаеў палову жыцця. Сіндром месчачковага гонару — у крыві (“месчачковы” тут — ніяк не адмоўная рыса). Працаваць навідавоку і шчыра — справа цяжкая, але рэальная. Іншага спосабу “гадаваць” аўтарытэт пакуль не прадумалі. Вось такая прэамбула. А цяпер — пра тое, што сёння хвалюе. Якім бачу ідэальны раён і яго ідэальны культурны змест? Паспрабую адказаць. Раёнам, як падаецца, павінен кіраваць мясцовы і малады душой чалавек. Каб не ехаў увечары нававаць у іншы раён, а разам з жонкай ішоў у РДК на канцэрт, спектакль, танцавальны вечар. Такія, паверце, ёсць, з такімі я размаўляў і атрымліваў ад гэтага задавальненне.

Яўген РАГІН

Праўда, ёсць і іншыя. Яны лічаць мясцовую культуру эканамічна безпаможнай (хіба мы атрымліваем ад узыходу сонца грашовыя дывідэнды?), асаблівыя сродкі ў яе развіццё не ўкладваюць, рэдакуюць ці не кожнае раённае мерапрыемства. У такіх умовах работнікі культуры нават і не чулі пра нязмушанасць творчага разняволення.

аўтары бліскучых праектаў з бліскучымі назвамі і мэтамі. Клубнікам, як я лічу, варта падцягнуцца. Давайце вернемся да ліста бібліятэкара аддзела бібліятэчнага маркетынгу згаданай установы Кацярыны Сандакавай: “*Перад бібліятэкай прайшоў фест кнігі і друку “Зоркі Лідскіх небасхілаў”*”. Былі арганізаваны літаратурныя імпрэзы, кніжныя выставы, майстар-класы (ахвотныя спрабавалі пісаць на бярозе і разбіраліся ў клініцы). А адметнасцю фесту сталі праекты, з якіх мы і пачалі гаворку пра ідэю супрацоўніцтва Лідскай бібліятэкі імя Янкі Купалы.

У ідэальным раёне РДК, ЦБСМ, ДШМ і музей утвараюць аўру сталага культурнага асяродка з не менш сталымі мясцовымі традыцыямі. Прынамсі, на спектаклі і ў літаратурна-музычных салонах дамы хадзяць у вярчорніх сукенках, а кавалеры стараюцца ўсяляк ім адпавядаць. Да слова, бачыў я і такіх.

У ідэальным мястэчку ідэальныя работнікі культуры атрымліваюць ідэальны заробкі. І пра свае дасягненні яны распавядаюць з вялікім гонарам за прафесію. Дарэчы, апошніяе, мяркуючы па аглядах нашай пошты, не мара, а ява. Застаецца дачакацца іншага.

Адзін з праектаў Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы называецца “З “мышкай” і кніжкай”. Ён прадуладжвае планавыя выступленні мясцовых літаратараў перад моладдзю. Чарговы праект — заснаванне літаратурнай прэміі імя Валыяны Таўляя на лепшы нацыянальны твор. Не магу не пракаментаваць сітуацыю. Бібліятэкары на сёння —

Яшчэ адзін праект Лідскай раённай бібліятэкі называецца “Літаратурны экспрэс”. Як распавядае Кацярына Сандакава, у адпаведнасці з гэтай доўгатэрміновай акцыяй адбываюцца сустрэчы з пісьмемнікамі, навукоўцамі. У выніку фонды папаўняюцца кнігамі, што госці ахвяравалі бібліятэцы.

Процэс праектаў і ў Бярэзінскай цэнтральнай раённай бібліятэцы. Яе кіраўнік Наталля Маеўская піша, што адна з акцый — “Літаратурная субота”. Мэта — краязнаўча-даслед-

- На здымках:
1. Зэльвенскай бібліятэкары з Кніжным тортам.
  2. Дзіцячае свята ў Бабруйску.
  3. Тэатралізацыя падчас святкавання юбілею Ашмян.
  4. Падчас кніжнага фесту ў Лідзе.
  5. Адна з фотаработ конкурсу “Кніжны драйв” у Мастоах.
  6. Выступе “Завадатар” са Смаргоні.
  7. На свята вёскі Клеі жыхары сабраліся ці не з усяго свету.

чая дзейнасць. У выніку становяцца вядомымі да драбніц лёсы землякоў, што мацавалі славу раёна. “Сюрпрыз кожнаму чытачу” — акцыя бібліятэкараў Зэльвенскай раённай бібліятэкі. Намеснік дырэктара ўстановы Вольга Камякевіч тлумачыць, што актыўныя наведвальнікі бібліятэкі атрымліваюць закладкі для кніг. Вялікім

пытаннем карыстаецца фотазона “Кніжны торг”. **Магілёўская** абласная бібліятэка імя Уладзіміра Леніна ладзіла дні адкрытых дзвярэй. Намеснік дырэктара ўстановы Вольга Чумакова адзначыла галоўнае: “*Падчас акцыі ў бібліятэку завісалася 447 чытачоў*”. Мяне заўжды радавала ўменне прафесіяналаў расставіць акцэнты. Усё правільна, спадарыня

Вольга, можна правесці мерапрыемства, вынікі якога застаюцца для ўсіх вялікім сакрэтам, а можна і справу зрабіць прыгожа: з карысцю для ўсіх.

Мы пісалі пра тое, што 18 верасня Ашмяны адсвяткавалі 680-годдзе. У сваім чарговым лісце супрацоўнікі Ашмянскай раённай бібліятэкі дадалі, што падчас святкавання працавала пляцоўка “Біблія Паркоўка”. Ахвотным прапаноўвалася вандроўка па горадзе, падчас якой трэба было знайсці будынак па фотаздымкі і адзначыць на карце яго месцазнаходжанне. Арт-майстэрня прапанавала майстар-клас па вырабе з нітак лялькі Ашмянчакі.

Яшчэ адно мерапрыемства культурнай Ашмяншчыны — свята маланасельнай вёскі Клеі. Не дзіва, што амаль усе жыхары паселішча — у сваяцкіх адносінах паміж сабой. Таму і мерапрыемства прайшло як сямейнае свята — шчыра, весела, з песнямі і танцамі.

Навагруцкая раённая бібліятэка правяла марафон “30 кніг пра Беларусь”. Святлана Чуборык, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі згаданай установы, удакладняе, што “*цягам жэніўна і верасня ў акцыі бралі ўдзел навушчыні шкول і каледжы. Былі прадстаўлены выданні пра гісторыю, культуру, прыроду нашай краіны, а таксама былі аб’яўлены самыя папулярныя кнігі па версіі навагруцкіх чытачоў*”.

Пра сустрэчы з пісьмемнікамі Віктарам Праўдзіным, Мікалаем Іваноўскім, вайскоўцам-паэтам Аляксеем Галаскокам паведамлілі супрацоўнікі Ваўкавыскай, Мастоўскай, Зэльвенскай раённых бібліятэк.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мас-

тоўскай раённай бібліятэкі Вольга Коршун распавяла пра фотаконкурс “Кніжны драйв”, дзе прадстаўлены работы супрацоўнікаў бібліятэк-філіялаў. У цэнтры ўвагі фотамайстроў — кнігі.

Урэшце мы падабраліся да навін клубнай работы. Мастацкі кіраўнік палата мастацтваў Бабруйска Наталля Шулікова напісала: “*На гала-канцэрце “Харавое веча” ў Мінску Бабруйск прадставілі заслужаныя аматарскія калектывы Рэспублікі Беларусь: народны хор народнай песні Бабруйскага палата мастацтваў (кіраўнік Васіль Петракоў) і народны гурт народнай песні і музыкі “Бабруйскай музыкі” цэнтры культуры і дасугу Ленінскага раёна Бабруйска (кіраўнік Наталля Курьловіч)*”.

Аўтар чарговай навіны з Бабруйска — загадчык арганізацыйна-метадычнага аддзела Бабруйскага палата мастацтваў Наталля Чорная. Яна распавяла пра штогадовае дзіцячае свята, што адбылося днямі ў Маладзёжным парку. Удзел у ім прынялі творчыя калектывы, рамеснікі, дзеці і іх бацькі.

18 верасня народны тэатр гульні “Завадатар” Смаргонскага раённага цэнтры культуры адзначыў 20-годдзе перамогай на абласным адкрытым фестывалі гульні “Карнавал веселасці”. Удзельнікі калектыву Людміла Барахоўская, Маргарыта Бунь і Вольга Крывянюкова прадставілі сюжэтная-гульнівую праграму “Смаргонскія абаранкі-забавлянікі”. Пра гэта напісала метадыст РДК Вольга Крывянюкова. І правільна зрабіла!

Беражыце сябе, шануючы чытачы! Стэрэмам праз тыдзень.

Майстар імправізацыі Таццяна Шыдлоўская

Са школьнай парты — у харэаграфію

З дзяцінства Таня танцавала і спявала. Здольнасці атрымала ў спадчыну ад бацькоў: мама добра танчыла, а бацька добра спяваў. Пачуўшы новую мелодыю, малая пачынала свой танец-імправізацыю, часта рабіла канцэртны для сваякоў. Мама адвела сваю плясунню ў танцавальны гурток Дома культуры хімікаў (у цяперашні час — Светлагорскі цэнтр культуры). У падлеткавым узросце дзяўчына танчыла ў калектыве бальных танцаў пад кіраўніцтвам Таццяны Саларовай, але марыла трапіць у склад рытм-балета “Зурыдыка”. Гэты танцавальны калектыў у 1978 годзе стварыла Ніна Ходар як адну з частак невярагодна папулярнага ў тым гады клуба аматараў мастацтваў “Арфей”. Клуб, на жаль, ужо даўно зачынены, а “Зурыдыка” паспяхова выступае да гэтага часу. У 1984 годзе мара Таццяны ўвасобілася ў жыццё — яна увайшла ў склад калектыву рытм-балета да таго часу ўжо пад кіраўніцтвам Людмілы Альхавіковай.

кніцы школы з’яжджаюць вучыцца ў ВНУ, кагосьці адцягваюць ад заняткаў сямейныя клопаты, загрузнасць на працы і г.д. Таму Таццяна Шыдлоўская ў 2019 годзе стала яшчэ і кіраўніком студыі сучаснага класічнага танца “Балетка”, у якой займаецца 5 гаўзін на тыдзень 30 дзяўчынак 10-12 гадоў. “Балетка” актыўна выступае на розных канцэртных пляцоўках горада, прымала ўдзел з танцаў “Сацыяльныя сеткі” ў музычнай фееры “Русалочка.by” народнага тэатра “Авантура”. Студыя сёлета заваявала Гран-пры на міжнародным конкурсе

“START” за твор “Чуць мару” ў намінацыі “Сучасны танец”.

СІМБІЁЗ ТАНЦА І ПЕСНІ

У цяперашні час у рэпертуары рытм-балета больш за дваццаць харэаграфічных кампазіцый. Танцадоўгажыхаром, які існуе ў рэпертуары калектыву больш за 30 гадоў, з’яўляецца кампазіцыя па песні Кайлі Міноут “Толькі для цябе” (“Especially for you”). Харэограф імкнецца ісці ў нагу з часам, стварае сучасныя танцавальныя кампазіцыі, напрыклад, танец у стылі кантэмпарары.

Дзяўчына танчыла так па-майстэрску і з натхненнем, што Альхавікова, якая пераходзіла на іншую працу, прапанавала Таццяне ўзначаліць танцавальны калектыў. Рэпетыцыі, выступленні на розных канцэртных пляцоўках сталі для дзяўчыны сутнасцю яе жыцця. Так са школьнай парты (у 1988 годзе) Таццяна стала кіраўніком і харэографам ужо вядомага ў горадзе калектыву.

ВЯДУЧЫ ТАНЦАВАЛЬНЫ КАЛЕКТЫВ

Таццяна паступіла на заочнае аддзяленне Магілёўскага вучылішча культуры па спецыяльнасці рэжысёр масавых святаў і абрадаў і з натхненнем, велізарным жаданнем і поўнай самааддачай прыступіла да працы. Мэта-накіраванае творчае гарэнне, штоздэннае напружаная праца, пастаяннае самаўдасканаленне далі свой плён — рытм-балет “Зурыдыка” стаў адным з вядучых танцавальных калектываў горада, у 2015 годзе стаў народным. З вялікім поспехам рытм-балет выступаў на розных канцэртных пляцоўках у горадзе і за яго межамі: ездзілі на БМ, удзельнічалі ў XII гарадскім свяце і адкрыцці курортнага сезону г. Светлагорска Калінінградскай вобласці, навагодняга губернатарскага канцэрта ў г. Гомелі, справаздачным канцэрце творчых калектываў Гомельшчыны ў Палацы Рэспублікі, прымалі ўдзел у праекце БТ “Зорная росстань”, пабывалі ў Германіі, Польшчы, Таджыкістане і інш.

У скарбонцы калектыву шмат творчых перамог: другое месца ў міжнародным конкурсе “Янтарная вясна” ў Калінінградзе, дыпломы на некалькіх рэспубліканскіх конкурсах маладых талентаў — “Зорка ўзышла над Беларуссю” і рэспубліканскім фестывалі “Беларусь — мая

песня!”. Ансамбль таксама з’яўляецца дыпламантам абласных конкурсаў “Ступені”, “Пад белымі крыламі” і фестывалю “Зямля пад белымі крыламі”, неаднаразова лаўрэат раённага фестывалю-конкурсу юных і маладых талентаў “Правінцыя” і інш.

Многія былі членамі калектыву сталі займацца танцамі на прафесійным узроўні: Ірына Бурак стварыла сваю прыватную школу “Ірэн” у Гомелі, Ірына Смелая адкрыла прыватную школу танца ў Светлагорску, Алена Уладзімірава выклала харэаграфію ў Швейцарыі ў рускай школе і ў Доме культуры. Многія былі танцоркамі выкладаюць фітнес і пілатэс у Беларусі і за мяжой. У 2020 годзе падчас караніну Т. Шыдлоўская прыдумала і рэалізавала летні алайн танцавальны хіт-парад “Жыць, кахай, танцуй!”, у якім бралі ўдзел як цяперашнія, так і былыя ўдзельніцы рытм-балета. Дзяўчаты здымалі 1-2-хвілінны відэаролік, з запісам іх выканання ўрыўка любімага танца з рэпертуару калектыву “Зурыдыка”. Праект атрымаўся міжнародным, бо ў ім прынялі ўдзел больш за 50 дзяўчат, якія жывуць сёння ў Мінску, Гомелі, гарадах Германіі, Італіі, Грэцыі, Швейцарыі, Японіі.

У цяперашні час у складзе калектыву 16 танцорак ва ўзросце ад 14 да 35 гадоў, займаюцца сем гаўзін у тыдзень. У калектыву маса прыхільнікаў, якія не шкадуюць эпітэтаў і называюць танцорак пшчотнымі, элегантнымі, грацыёзнымі, стыльнымі. На юбілейным вечары, прысвечаным 40-годдзю рытм-балета, не тое, што яблыку, сліве нямадзе было ўпасці.

КУЗНЯ КАДРАЎ ДЛЯ РЫТМ-БАЛЕТА

Склад калектыву пастаянна мяняецца: выпус-

Творчыя здольнасці Таццяны Шыдлоўскай рэалізуюцца ў яшчэ адным яе праекце: яна стварае гэатрапна-вакальна-харэаграфічныя нумары. Сама Таццяна спявае, а рытм-балет не проста ўдзельнічае другім планам у падтанцоўках, а стварае свайго роду міні-спектакль песні, у якім яе тэкст выяўляецца жэстамі, мімікай, усмешкамі, танцавальнымі рухамі, акцёрскай гульні, што дапамагае ярчэй выказаць ідэю музычнага твора. Так, фурор у глядзельнай зале заўсёды выклікае кампазіцыя па песні з рэпертуару М. Шуфцінскага “Пагадай-ка мне, цыганка”. Яркія маляўнічыя касцюмы, запальная музыка, выразныя танцавальныя рухі ўвасабляюць у танцы вольную палаючую душу цыганскага народа так, што некаторыя глядачы не ў сілах ўседаць на месцы і таксама кідаюцца ў скокі на танцпляцы. Дарэчы, малэлі касцюмаў прыдумляе і малюе сама харэограф. Касцюмы дапамагаюць стварыць пэўную атмасферу. Так, для міні-спектакля па песні А. Разенбаума “Дзе-небудзь, як-небудзь” у спявачкі белы капялюш і арыгінальнае чорна-белая сукенка, у танцорак — чорныя капелюшы і высокія піпавыя боцікі.

У рэпертуары калектываў “Зурыдыка” і “Балетка” ёсць не толькі лірычныя і вясёлыя танцы, але і кампазіцыі патрыятычнага і грамадзянскага гучання. Напрыклад, кампазіцыя “На мяжы” створана пад музыку некалькіх кінафільмаў і прысвечана

Фатаграфіі з асабістага архіва Т. Шыдлоўскай:

1. Таццяна Шыдлоўская.
2. Народны рытм-балет “Зурыдыка”;
3. “На мяжы”;
4. “Улюбляцца”;
5. “Чуць мару”.

на памяці загінулых вязняў фашысцкіх лагераў смерці. На вачах глядачоў слёзы наварочваюцца...

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ ХАРЕАГРАФА

Таццяна Шыдлоўская не толькі кіруе рытм-балетам і студыяй, але і прымае актыўны ўдзел ва ўсіх мерапрыемствах ЦСК. Што такое творчасць, як узнікаюць ідэі твораў? Апісаць гэты працэс, мабыць, немагчыма, як нельга, па словах герані вядомага фільма, “... прыкнопіць да сцяны сонечнага зайчыка”. Ідэі новых творчых кампазіцый узнікаюць у Таццяны Шыдлоўскай у працэсе імправізацыі. Яна ўжо неаднаразова выступала на канцэртах не з загалым падрыхтаваным танцам, а з імправізацыяй на дазвоную музыку. Танец атрымаецца такім стылістычна і эмацыянальным, лагічна завершаным, што нават калегі не могуць паверыць, што ўсё гэта — імгненна імправізацыя, а не загадзя пастаўленая кампазіцыя. Загвоздка ў тым, што Таццяна Анатолеўна сама не разумее, як яна прыходзіць ідэі імправізацыі і не можа потым усюмішчэ паслядоўна расказаць і асацыяваць. Таму харэограф прыдумала такую метадодку. Яна ўсёдазва танцорак і просіць іх запамінаць рухі і іх паслядоўнасць у імправізацыі. Затым харэограф пачынае сама танчыць пад упадабаную ёю мелодыю. Дзяўчаты імкнуча ўсё запамінаць. Потым яны разам з Таццянай Анатолеўнай запісваюць усё, што запамінілі. Так узнікаюць новыя танцавальныя кампазіцыі, народжаныя палётам творчай фантазіі. Напрыклад, так створаны танец “Картачны домік”, у якім адначасова прымаюць удзел і рытм-балет, і студыя.

САКРЭТ ПОСПЕХУ

Жанравая разнастайнасць танцавальных нумароў, якія ствараюцца Таццянай Шыдлоўскай, не абмежаваная — гэта эстраднае, сюжэтныя, гульнявыя кампазіцыі і стылізаваныя танцы народаў свету. Кожная з пастановак дарагага для майстра па-свойму: няхай гэта будзе чароўны і загадкавы ўсход або стыльны эстрадны танец сучаснай харэаграфіі. Сакрэт поспеху калектыву харэограф бачыць у адным: рэпетыцыі, рэпетыцыі, рэпетыцыі... На пытанне аб тым што, калі б з’явілася магчымасць вярнуцца ў юнацтва і зноўку выбраць сабе прафесію, то кім бы яна хацела стаць, Таццяна Анатолеўна адказала: “Кіраўніком і харэографам рытм-балета “Зурыдыка” і студыі “Балетка”.

Галіна КАПЕЦКАЯ,
Светлагорск

Трыб'ют — павага нацыянальнага

Вялікую ролю ў гэтым адыгрывае беларуская літаратура — скарбніца духоўна-маральных каштоўнасцяў. Яна шматгранная, а яе складальнікі вельмі розныя. Выдатных пісьменнікаў і паэтаў нарадзіла беларуская зямля.

Але мы даляка не ўсё ведаем пра славуці роднага краю, пра выдатных асоб і таленавітых дзеячаў. І самым лепшым правадніком, настаўнікам і дарадчыкам у гэтай справе можна лічыць бібліятэку, якая з'яўляецца ўніверсальнай і даступнай крынічай інфармацыі, папулярнай культурна-інтэлектуальнай пляцоўкай для розных груп карыстальнікаў.

ЗАЙМЕЛІ СТАРОНКУ

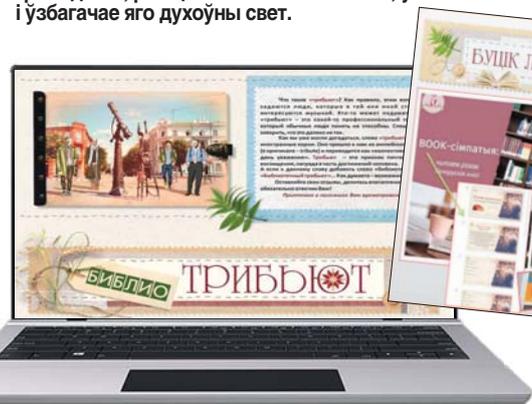
Ужо ў 2020 годзе ў нашай установе пачалася рэалізацыя агульнасістэмнай ЭТНА-ЛІТ-праграмы “БІБЛІЯТЭЧНЫТРЫБ'ЮТ”, мэтай якой — праз выкарыстанне аўтаматызаваных сродкаў інфармацыі садзейнічаць выхаванню любові да Радзімы, яе гісторыі, культуры і літаратуры. Галоўны акаўнт быў зроблены на прадастаўляе палічкі — самую актыўную, дапытлівую і мабільную катэгорыю чытачоў. Сёння моладзь чытае, але мала цікавіцца культурай і гісторыяй роднага краю.

У сённяшні век развіцця сучасных тэхналогій амаль кожны жыхар планеты мае магчымасць карыстацца Інтэрнэтам. Таму ў якасці платформы была выбрана работа ў Інтэрнэт-прасторы — такая бліжэй і даступная сённяшняй моладзі. Не выходзячы з дому кожны можа атрымаваць бесперапынную адукацыю, карыснае інфармацыю, абменьвацца ведамі, дзяліцца з любоўю кропкі планеты.

Каштоўным вынікам вылікай і шматграннай работы бібліятэкі ў рамках патрыятычнай праграмы, арганізаванай на працягу некалькіх гадоў, стаў агульнасістэмны інтэрактыўны інфармацыйны рэсурс — так званая лендзінг-старонка на сайце ўстаноў, пад аднайменнай назвай — “БібліяТРЫБ'ЮТ”. Прэзентацыя рэсурсу адбылася ў Дзень беларускага пісьменства на Інстаграм-акаўнце ўстаноў, а таксама была прадастаўлена на гаральскім педагогічным форуме “Ясная адукацыя — ключавы механізм забеспячэння ўстойлівага развіцця”, арганізаваным для педагогаў Магілёва.

Новы бібліятэчны фармат для моладзі

Багацце беларускага народа немагчыма апісаць словамі, яно неабсяжнае, бо складаецца з розных кавалачкаў адзінага цэлага — гэта і гісторыя краіны, лепшыя і добрыя традыцыі народа, вобраз жыцця беларусаў і, безумоўна, культура — самабытная і непаўторная. Менавіта яна спрыяе эстэтычнаму, інтэлектуальнаму развіццю грамадства, робіць чалавека чалавекам, узвышае і ўзбагачае яго духоўны свет.

На сёння рэсурс наведалі больш за 600 анлайн-карыстальнікаў.

Мэта рэсурсу — паказаць сучаснаму карыстальніку, як спалучаецца беларуская літаратура і краязнаўства з новымі інфармацыйнымі тэхналогіямі, прывучыць да работы з беларускай кнігай.

Складаецца лендзінг-старонка “БібліяТРЫБ'ЮТ” з двух асноўных частак: “Літаратурны ф’южн” і “Не-Рэальны Магілёў”, кожная з якіх напоўнена шэрагам рубрык адпаведнага накірунку.

ГАЛОЎНЫЯ ФІШКІ

Большая частка матэрыялаў прадастаўлена ў выглядзе падкастаў, відэастрымаў, кавер-версій, што дае магчымасць скарыстацца імі кожнаму ахвотнаму, дзе б ён ні знаходзіўся — дома, у школе, у маршруццы па дарозе на работу... Галоўная фішка (годнасць) лендзінг-старонкі — яе інтэрактыўны фармат. Любы карыстальнік мае магчымасць адказваць на пытанні, пакідаць свае водгукі і думкі.

Падарожжа ў свет беларускай кнігі і літаратуры запрашае здзейсніць раздзел “Літаратурны ф’южн”.

Усім вядома, што традыцыйная выстава — гэта прадастаўленне ў бібліятэцы кнігі, якая на месцы можна палітаваць і выбраць на свой густ. Але сучасны рытм жыцця не заўсёды дазваляе выкарыстаць час для чытання друкаванай кнігі і знаёмства з творчасцю

май першай кнігай дзяцей з’яўляюцца казкі, увазе маленькіх чытачоў і іх бацькоў мы прапанавалі інтэрактыўную віртуальную выставу “Да сэрца дзіцяці праз родныя словы: беларускія казкі”. Любоў да роднай зямлі, роднай хаты, сям’і, праслаўленне мудрасці прадходзіць чырвонай ніткай у кожным творы з нашай выставы.

Максіма Танка, Уладзіміра Караткевіча і народныя беларускія казкі. Іх можна чытаць, альбо глядзець мультфільм. Відэаверсія казак дазволіць цікава правесці вольны час, а сапраўдныя прыхільнікі чытання могуць разам з кнігай акунуцца ў сваю каларыстую гісторыю з прапанаваным сюжэтам.

Інтэрактыўны фармат зносіць прапануе і віртуальная выстава “BOOK-сімпатія”: чытаем разам беларускія кнігі”. Чытаць гуртком і дзяліцца ўражаннямі заўсёды цікавей. Тут у якасці дарадчыкаў

Вось так выглядае візуальная Біблія-трыб’ют.

любімых, або новых, яшчэ не вядомых аўтараў.

Мы прапануем не адкладваць чытанне, а рабіць гэта ў любы свабодны момант, карыстаючыся навушнікамі і планшэтам альбо смартфонам. Загрузіўшы на электроннай прыладзе першую рубрыку раздзела “Буцкі лепшых беларускіх кніг”, адкрываем цыкл віртуальных выстаў, прадастаўленых у незвычайным для чытачоў фармаце. Клікаем на любую з іх — і пачынаецца анлайн-сустрэча.

Віртуальная выстава “КінаЧытанне” — знаёміць з цудоўнымі творамі класікаў беларускай літаратуры, па якіх знятыя не менш цудоўныя фільмы: Іван Мележ і яго твор “Людзі на балоце”, Васіль Быкаў — “Знак бяды”, Іван Шамякін — “Гандлярка і паэт”, Якуб Колас — “Дрытва”, Міхась Лынькоў — “Міколка-паравоз” і іншыя. На кожнага аўтара і кнігу — асабісты рэсурс, дзе прапанаваны біяграфія пісьменніка, фота і звесткі аб рэжысэры і акцёрах фільма, а твор можна пачытаць анлайн і на месцы пазнаёміцца з яго экранізацыяй.

УСЁ ПАЧЫНАЕЦА З КАЗКІ

Улічваючы той факт, што сяброўства з кнігай трэба пачынаць з маленства, а са-

рыстальнікаў складуць адну вялікую анлайн-выставу “BOOK-сімпатія”, так званы ШОРТ-ЛІСТ рэкамендаваных кніг, у першую чаргу карысны для тых, хто толькі далучаецца да беларускай літаратуры. Творы, рэкамендованыя самімі чытачамі, набываюць большае значэнне, таму што ўжо “паспрабаваны” і высока ацэнены.

БАМОНД З АСЛІКАЎ

Распрацаваны і інфармацыйна-гульнівы комплекс “ПРА МОВУ”, на гэты раз прадастаўлены ў выглядзе віртуальнай карты-маршрута. Комплекс уключае гульні, творчыя заданні, рубіцы на роднай мове. Гэты рэсурс таксама інтэрактыўны, тут можна адказваць на пытанні, дзяліцца думкамі, што дазваляе не проста цікава правесці час, але і пашырыць свае веды.

Вывучаць беларускіх аўтараў магчыма рознымі спосабамі. Цікавы варыянт прапануе раздзел “Літаратурны бамонд”, аснову якога складаюць інтэрактыўныя плакаты па творчасці вядомых беларускіх класікаў — так званых “аслікаў” беларускай літаратуры — М. Багдановіча, Р. Барадулліна, У. Караткевіча, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Танка, І. Шамякіна і інш.

10 плакатаў і, адпаведна, 10 неверагодных фактаў аб жыцці і дзейнасці аўтараў. Гэтыя звесткі немагчыма знайсці ў школьных падручніках, таму іх можна выкарыстоўваць як дадатковы матэрыял на ўроках беларускай літаратуры.

Плакаты — вельмі зручныя рэч. Іх можна спамапаваць, раздрукаваць і ўжо, трымаючы ў руках, чытаць і выконваць заданні. А можна разам з сябрам чытаць іх анлайн. Галоўная ўмова — чытаць і вывучаць плакаты з дапамогай смартфона, таму як многія цікавыя факты схаваныя за QR-кодамі і зноскіма, якія пераносяць удзельніку на іншыя сайты і рэсурсы. Як выглядае віртуальны музей Якуба Коласа і чаму аўтара звалі “беларускі Гамер”? Хто такі Польш Верлен і што звязвае яго з Максімам Багдановічам? А чаму Максім Танк стаў пісаць “кітайскія вершы” і якая п’еса Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ставіцца ў Палескім драматычным тэатры? Зусім не трэба нікуды ездзіць, аб усім аб гэтым паведамаць плакаты. І калі знаёміцца з думкамі і творчасцю таленавітых асоб — сам становішся лепшым і чэрпаеш сілы для новых ідэй і ўчынкаў.

Лілія КАПЫТАВА, галоўны бібліятэчнага адрдзела бібліятэчнага маркетынгу ЦГБ ім. Карла Маркса Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк

Працяг — у наступным нумары “К”.

“Як пушчу стралу ды па ўсём сялу...” — гучыць у беларускіх вёсках, калі ладзіцца абрад “Пахаванне стралы”. Менавіта гэтая песня стала лейтматывам новага дакументальнага фільма рэжысёра Галіны Адамовіч “Страла”, прэм’ерны паказ якога адбудзецца 7 кастрычніка ў мінскім кінатэатры “Піянер”. Вёска Стаўбун Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці — адно з нямногіх месцаў на зямлі, дзе абрад захавалася: штогод на саракавы дзень пасля Вялікадня вясковыя жанчыны на чале з самымі старэйшымі збіраюцца і ідуць у поле “хаваць стралу” — гэтак жа, як стагоддзямі рабілі іх продкі. Ідуць і спяваюць. І ўсё ж кіно не пра абрад і яго ўнікальнасць, а пра ўнікальнасць гэтых беларускіх жанчын, якія, паводле слоў рэжысёра, як тыя карытды — трымаюць свет.

Надзея КУДРЭЙКА

“Пахаваць стралу”, каб жыла вёска

Назва “Страла” для 52-хвіліннай стужкі з’явілася ўжо на позніх этапах працы, а спачатку Галіна Адамовіч думала назваць фільм “Удовы”. Так, усе тры гераіні пахавалі сваіх мужоў, усе тры іх кахалі і шкадавалі: увогуле, каханне — адна з галоўных тэм стужкі. З кароткай анатацыі да фільма, са згадкай пра абрад “Пахаванне стралы”, які ўжо ўнесены ў Спіс нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі, можна настраіцца на прагляд своеасаблівага этнаграфічнага кіно і знаёмства са старажытнай традыцыяй, што ідзе, паводле меркаванняў навукоўцаў, яшчэ з паганскіх часоў. Але падобныя чаканні будуць падманутыя — жыццё вялікае за абрад. Рэжысёра Галіну Адамовіч цікавяць менавіта людзі:

— Я не этнограф, мне больш хацелася даведацца пра тое, хто гэтыя жанчыны, чаму яны гэта робяць, як яны жывуць? А яны насамерэч жывуць у традыцыі і ў вельмі акрэсленай сістэме каардынат: дакладна ведаюць, што такое добра, а што такое блага, што сорамна, а што не. Гэта і незвычайна, і выклікае павагу — яны быццам не з XXI стагоддзя.

У абразе “Пахаванне стралы” ўдзельнічаюць толькі жанчыны — у вызначаны дзень уся жаночая частка вёскі Стаўбун у сракатай вопратцы і з яркімі пацеркамі збіраецца на цэнтральнай вуліцы і дружна рушыць у поле, каб “пахавалі стралу” і адвесці, такім чынам, усе нягоды ад родных мясцін. Як і паўсюдна, і ў Стаўбуне традыцыя трымаецца найперш на самых дарослых жанчынах: менавіта яны яе захавалі ў неспрыяльных часах, менавіта яны — нават калі больш нікога не было — хадзілі і адвозілі бяду ад вёскі. Апошнімі гадамі на хвалі цікавасці да народных традыцый і святых пачала прыязджаць моладзь, студэнты, фатографы, прэса — і абрад ажыў.

Дзве гераіні фільма “Страла” — Ганна (ці Галіна, як яе ведаюць у вёсцы) Ільінічна Чуяшова і Ульяна Іванаўна Аніскава — менавіта з такіх захавальніц, ім абедзвюм за 80 гадоў. І яны — салісты фальклорна-этнаграфічнага калектыву “Стаўбунскія вярчоркі” пры мясцовым сельскім Доме культуры, гэтак жа як і трэцяя, маладзейшая гераіня — Валяніна Пятроўна Марціян, якая цяпер хоць і жыве ў Гомелі, але актыўна выступае са “Стаўбунскімі вярчоркамі”. А кіруе калектывам Святлана Іванаўна Паращанка, і кіруе ўжо амаль 40 гадоў — яе таксама можна ўбачыць на экране. За 50 з нечым хвілін экраннага часу прагучыць нямаля песень — і “стрэльных” з абраду, і іншых. І гэтыя спевы — асабліва каштоўнасць фільма, бо тыя, хто спяваюць, — людзі з вялікім прыродным талентам. Праўда, і “Калінку” глядач пачуе, і прыпеўкі, і нават нешта з творчасці Надзеі Кадышавай — паўтарыся, кіно не пра абрад, а пра жыццё людзей. Магу прадказаць, што пры агульнай невялікай папулярнасці дакументальнага кіно, фільм “Страла” з цікавасцю і эмоцыямі магі б паглядзе многія. І кожны, мабыць, убачыць і заўважыць нешта сваё — краявід з абрадам, непаўторную манеру спеву, няпростае жыццё вельмі немалых жанчын, моцныя яскравыя жаночыя твары і амаль незаўважныя мужчынскія, задумаецца на тэму вёскі і алкаголю, уплыву расійскіх звычаяў, рускай мовы на фоне беларускіх спеваў... Стужка дае шмат тэм для абмеркавання. Я бачыла найперш неверагодных вясковых бабулек, якіх яшчэ нямаля і па ўсёй Беларусі: трывалых і жыцццялюбных, нязломных і працавітых да апошніх дзён жыцця, гарэз-

Прэм’ера дакументальнага фільма пра захавальніц абраду з вёскі Стаўбун

лівых і артыстычных, гаротных у сваім няпростым лёсе і небагатым жыцці, але ж і шчаслівых унутранай “правільнай” сутнасцю. Па трапнай заўвазе рэжысёра Галіны Адамовіч: “Гэта нармальныя, адкрытыя ўсяму свету людзі з надзвычайнай і здаровай псіхай. У стасунках з такімі людзьмі ты нападнешся энергіяй і здаравешся сам”. Рэжысёр, канешне, згадвае сваю папярэднюю гучную стужку з ліку тых, што трапілі на экраны і адзначыліся на фестывалях, “Добрых дзючынак не б’юць” пра ахвяр хатняга гвалту — там здароўя было мала. І тады ж Галіна Адамовіч сказала, што наступны яе фільм будзе светлым і радасным.

ўсяго была шкада — і гэтая жаночага, і проста чалавечага”. У кожнай гераіні — свая гісторыя, і гісторыя любові ў тым ліку. І пра гэтыя яны таксама раскажуць з экрана, не баючыся шчырых слоў. Ульяну Аніскову муж, напрыклад, не пускаў спяваць песні. Пайшла ў калектыв яна, ужо добра пагаравалішы па памерлым мужу. І вось так здарылася — да 70 гадоў пражыла ў вёсцы, ніколі нікуды не выязджалючы, працавала ў мясцовым дзіцячым садку, а ансамблем — і ў Санкт-Пецярбург ездзіла выступаць, і ў Вільнюс, і шмат куды яшчэ. Бо ўвогуле “Стаўбунскія вярчоркі” — гурт з багатай і слаўнай гісторыяй, які многа выступае.

Пра яго нават кнігу выдалі — “Цень стралы”. Канешне, ёсць асабліва ўвага да гурта і з боку знакамітага Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф. Р. Шклярава — у фільме мы ўбачым яго дырэктара Пятра Цалко, які з захваленнем будзе раскажываць пра гераіню. Вёска Стаўбун, як гавораць, была заснаваная яшчэ ў XVIII стагоддзі, таму і традыцыі ў ёй такія моцныя. Зараз у Стаўбуне жыве больш за тысячу чалавек — вялікая вёска: у нашым часе яна найбольш знакамітая якраз абрадам “Пахаванне стралы” і ансамблем “Стаўбунскія вярчоркі”.

Здымкі ішлі тры гады — на такі працяглы тэрмін у невялікай ступені паўплывала і пандэмія. Сам абрад “Страла” планавалася зняць яшчэ летась, але тады да апошняга моманту было незразумела, ці ён адбудзецца — дзеці забаранілі бабулькам ісці, баючыся заразы. І ўсё ж яны выйшлі, найхай побач з ім год таму было вельмі мала людзей. І “Пахаванне стралы”, і Радуніцу здымалі ўжо сёлета, работа над карцінай скончана вось толькі-толькі: яе яшчэ не бачылі ні глядачы, ні самі гераіні.

Прэм’ера для рэжысёра Галіны Адамовіч — падзея значная, бо шэраг работ, над якімі яна працавала ў апошнія гады, на экраны так і не выйшлі. А з гэтымі стаўбунскімі спявачкамі яна пражыла ўжо шмат часу і практычна параднілася. Яна ж іх знайшла яшчэ раней, калі дапамагала французскім кінематграфістам з пошукам гераінь для вялікага міжнароднага праекта “Woman” — французцы прасілі знайсці як мага больш “аўтэнтчных” персанажаў. А паздаваўшы свае стандартныя пытанні, яны так натхніліся, што ў адзін голас пачалі казаць: “Пра гэтых жанчын трэба здымаць асобнае кіно!” Галіна Адамовіч тады падумала: “А чаго гэта вы будзеце здымаць? Я ж раней здымаў!”

— Гэтыя жанчыны — моцныя і добрыя. Яны цябе і напоіць, і накормяць, і запомняць імяны ўсёй здымачнай групы, і абсалютна бескарысліва падораць табе свой час, сваю песню і сваю радасць без усялякіх скаргаў. Яны ўсё перажывуць і ўсё выпянуць — і дзіяцей, і міму, і бульбу, і халодную зому...

Прэм’ера новай дакументальнай стужкі “Страла”, знятай на кінастудыі “Беларусьфільм” рэжысёрам Галінай Адамовіч, адбудзецца 7 кастрычніка ў мінскім кінатэатры “Піянер”, там жа пройдзе і творчая сустрэча са здымачнай групай фільма. Паказ прымеркаваны да Дня пахлытых людзей і да Дня маці.

Кадры з фільма “Страла” (2021 г.), рэж. Г. Адамовіч.

K

Заканчэнне. Пачатак
у "К" № 39

**Мы працягваем
знаёміць нашых
чытачоў з нары-
сам жыцця аднаго
з самых вядомых
віленскіх тэатра-
лаў XIX стагоддзя,
першыя крокі якога
да прафесійнай
сцэны былі зробле-
ныя ў аматарскім
філамацкім тэатры
ў маёнтку Слізеняў
у Бартніках, куды
ён патрапіў дзяку-
ючы свайму сваяку
Тамашу Зану.**

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Юзаф Сурэвіч, мастак Аляксандр Штраўс. 1853.

Антон Залескі. XIX ст.

Юзаф Сурэвіч. Жыццё, аддадзенае тэатру

Гісторыя віленскага тэатра даследавана вельмі добра, таму прасачыць творчы лёс Юзафа Сурэвіча было не так складана. Тым больш, што ён быў не шагавы актёр, а адзін з самых яркіх прадстаўнікоў сцэны, і, да таго ж, амаль дваццаць гадоў займаў пасаду рэжысёра тэатра. Сумарна ж стаж Сурэвіча налічвае каля сямідзесяці гадоў, адладзеных сцэне, на якую ён выйшаў упершыню ў 1823 годзе, маючы васямнаццаць гадоў. Ёсць цікавая згадка, што ў ранейшыя часы кожны актёр перад выходам на сцэну прамалюваў нейкае закляцце. Меў такое ў маладыя гады і Сурэвіч, іхна кажучы «*Умя Аіцца, Сына і Духа*», а потым дадаючы «*Шаноўная публіка, маю цябе... у пятыцы*». Рабілася гэта паводле прынцыпу «*не зашкодзіць, але можа і дапаможа*».

ПАДЗЯЛЯЙ І ЎЛАДАР

У 1840-х віленскі тэатр не толькі даваў прадстаўленні на хатняй сцэне, але і актыўна раз'язджаў па «прынціпалі», наведваючы Гродна, Коўна, Дэвінск, Мінск, і вядома ж, Друскенікі, дзе быў аздараўляльны курорт (улетку 1847 года, калі ў Друскеніках памёр знаёмы Юзафа Сурэвіча Ян Чачот, тэатр там не выступаў). У 1844 годзе частка старой трупы перабралася ў будынак былой ратушы. Прычынай стала русіфікацыйная палітыка ўладаў, якія прапанавалі актёрам, якія пагодзіцца выступаць на рускай мове, большы заробак. Юзаф Сурэвіч і лепшая частка трупы засталіся ў старым тэатры. Але ж улады на гэтым не спыніліся і проста абвясцілі стары тэатр «аварыйным» і закрылі яго зусім. Так трупы ўз'ядналіся зноў, але на новым месцы. Ад таго часу нядзе да 1857 года Сурэвіч займаў пасаду рэжысёра віленскага тэатра.

Аб тым, што Сурэвіч шукаў новыя таленты не толькі на землях былога ВКЛ, але і ў Польшчы,

сведчыць цікавы эпізод. У 1843 годзе ён пабыў у Варшаве і прывёз агуль дзвюх дзяўчат — адна з іх Эмілія Маркоўская (сястра вядомага опернага спевака Яна Маркоўскага). У той час у яе «ламаўся голас», і разлічваў на поспех у Варшаве не выпадала. Даручаючы яе лёс Сурэвічу, яе брат разлічваў, што пад яго кіраўніцтвам яна стане выдатнай драматычнай актрысай. Так і стала. Каля дваццаці год Маркоўская была зоркай віленскага тэатра, і нават аб'ектам цікавасці паэта Уладзіслава Сыракомлі.

Другая дзяўчына — Алена Маеўская. Цешыла публіку яна нядоўга, бо 8 лютага 1846 года пайшла замуж за публіцыста, выдаўца, археолага і вялікага аматара тэатра Адама Ганорыя Кіркора. Шлюб іх не быў шчаслівым. Ёсць меркаванне, што прычынай гэтага стала рамантычная сувязь паміж Сыракомлем і Маеўскай-Кіркор. Таму ў 1857 годзе неўдалы і беспаспартны саюз распаўся. Маеўская з'ехала ў Кракаў, вярнулася на сцэну, працягвала сябраваць з Сыракомлем. Брала ўдзел у паўстанні 1863 года, хавала (як і Эліза Аршка) ад пераследу кіраўніка паўстання Рамульда Траўтута і была асуджана на восем гадоў сібірскай катаргі.

Але вернемся ў тэатр. Перапланіраваць залю ратушы ў паўнаважасную тэатральную не атрымала-

ся, бо «старыя сцены былі тоўстыя і трывальныя, не падаваліся» ламам і кіркам. Так тэатр і праіснаваў да 1864 года без адзельнай ад публікі сцэны. Што прадстаўляла некаторыя нязручнасці і для актёраў, і для публікі.

АДЫНЕЦ, СЫРАКОМ- ЛЯ І СУРЭВІЧ

У 1817 годзе славы паэт Алойзы Фялінскі (ад'ютант і сакратар Талдуша Касцюшкі ў 1794 годзе) напісаў трагедыю «Барбара Радзівіл». Неўзабаве яна была пастаўлена на сцэне. У 1842 годзе паставілі яе і ў Вільні. Адно з галоўных роляў (Пятра Кміты) паспяхова выканаў Юзаф Сурэвіч. Мінучы час, і ў 1858 годзе сябра Сурэвіча Антон Адынец (былы філарэт, паэт, заўзяты тэатраліст) на той час доволі кантраверсійная асоба) апублікаваў сваю версію «Барбары Радзівіл», якую пазней не раз ставілі на віленскай сцэне з удзелам Сурэвіча-Кміты.

Што ж датычыцца Уладзіслава Сыракомлі, то тут усё было больш складана. Калі Сыракомля ставіўся да Сурэвіча з вялікай пашанай, бараніў гонар старэйшага сябра ў публікацыях, то Сурэвіч успрымаў сваё ўвогуле ледзь не як свайго сына. Уласна, так сам Сыракомля аднойчы і напісаў сябру Яну Хенцінскаму: «*Ізноў праваліўся ў латаргію; але гэты стан напайжыцца, напайжыцца*

на». Адначасова ставіліся яны на польскай сцэне, але поспех доўжыўся нядоўга — у 1860 годзе Сыракомля памёр.

У 1864 годзе, без адмысловага загаду, гэтак званы «польскі» тэатр спыніў сваё існаванне. Адначасова пазнікалі ўсе невялічкія трупы, якія да таго часу калісялі па гарадах і мястэчках.

У 1867 годзе, застаўшыся без справы, Сурэвіч пераехаў у Варшаву і заняў пасаду рэжысёра драмы пры Варшаўскім дзяржаўным тэатрах. А яшчэ праз год для яго прадумалі іншую пасаду — «інспекта закуліснага парадку», якую ён займаў з 1868 па 1892 год. Вядома, былі яшчэ і розныя тэатральныя ролі. Праўда, дасягнуць былога поспеху ўжо не ўдалося, бо перашкодзіў «літоўскі спеўны актэнт».

Памёр Юзаф Сурэвіч 1 ліпеня 1892 года, у сваім доме на вуліцы Жалезная брама. Пахавалі яго на могілках касцёла святога Антонія. Праводзілі ў апошні шлях яго сын Сымон, жонка Карнэлія і сябры. Нам засталася трохі расправесці пра сям'ю Юза-

інных, маляваў партрэты асобаў, звязаных з тэатрам. Захаваўся партрэт Юзафа Сурэвіча (1853 года), а вось партрэт дачкі Юзафа Сурэвіча, Юзэфы, пасля вайны знік без следу. Штраўс, акрамя таго, што заняўся маляваннем партрэтаў, адкрыў у Вільні фотастудыю. У 1875 годзе Юзаф Сурэвіч набыў у Штраўса ковенскі філіял фотастудыі і перадаў яго сыну Сымону. Так Сурэвіч-малодшы стаў фатографам, а яшчэ пазней правізірам-фармацэўтам. Памёр ён у Вільні ў 1928 годзе, маючы 95 год. Пахавалі яго на Антокальскіх могілках. Магіла ветэрана-інваліда 1863 года чудам ацалела.

КОНРАД

Гісторыя іншага сына, які пайшоў у троп за бацькам, вядома значна лепей, хоць ёсць і ў ёй некаторыя няпэўныя месцы. Напрыклад, у СМІ таго часу ён згадваецца як «р. Kondrat» (а не Сурэвіч). Вядома некалькі яго псеўданімаў — Kondrat, Condrat, Konrad, Kodrat, а таксама імя Юзаф. Ці быў ён пры хросце названы падвойным імем Конрад-Юзаф, адно з якіх магло быць наддзена ў гонар міцкевічавага Конрада Валенрода, а другое ў гонар бацькі? На жаль, невядома. З малых гадоў Конрад граў у віленскім тэатры дзіцячыя і юнацкія ролі, а пазней, каля 1852 года, патрапіў у гомельскую трупу Канстанціна Фялэцкага, а калі той выехаў ва Украіну, ачоліў трупу і з ёй выступаў у Горках, Лепелі, Магілёве, Оршы, Сяно, Шклове, Бешанковічах і Гомелі. Пра яго пісалі, што быў вялікім педантам, поўным памылковых уяўленняў пра мастацтва, але пры гэтым вельмі дбаў пра рэпертуар, і знешнасць меў, «як оперны спявак». У 1858 годзе, падаецца, вярнуўся ў віленскі тэатр. Хварэў на сухоты і памёр каля 1863 года. Праўда, уся гэтая інфармацыя патрабуе дадатковай праверкі, бо гісторыкаў тэатра яго асоба цікавіла мала.

ЮЗЭФА

У 1847 годзе ў Варшаве поўным ходам ішла падрыхтоўка да пастановкі першай оперы Станіслава Манюшкі «Галька» (лібрэта Уладзімера Вольскага). Але раптам усё спынілася. Тады Манюшка, у роспачы, 1 студзеня 1848 года ставіць оперу з дапамогай віленскіх сяброў, бо паставіць яе на сцэне тэатра дазволу не далі (у 1854 годзе «Галька» ўсё ж будзе пастаўлена на віленскай сцэне). У 1857 годзе, у Парыжы, за грошы Антона Залескага, вядомага віленскага ілюстратара і мастака, віленскі выдавец Баляслаў Вільчынскі выдаў дзве песні Галькі. Да партытуры і тэкста псе-

Юзафа Сурэвіч у вобразе Галькі. Мастак Антон Залескі, 1850-я гады.

даўся мне такім агідным, што я вырашыў вырацацца з яго і пераехаў у горад, дзе, каб не тэатр і таварыства нашага рэжысёра Сурэвіча, які любіць мяне і пеціць, як дзіця, у лоб бы сабе страціў, не маючы з чаго жыць». Але не толькі бацькоўскім клопатам агачыў Сыракомлю Сурэвіч. Выдатна ведаючы бядацкі стан паэта, які ніколі не меў дастаткова сродкаў для годнага існавання, Сурэвіч дабіўся, каб на сцэне віленскага тэатра былі пастаўленыя некаторыя творы Сыракомлі — «Каспар Карлінскі» (Сурэвіч граў адну з роляў), а потым і «Слуцкая князь-

фа Сурэвіча.

СЫМОН СУРЭВІЧ

Пра лёс гэтага сына Юзафа вядома няшмат. У паўстанні 1863 года Сымон быў цяжка паранены ў спіну, зрабіўся інвалідам. Пасля закрыцця віленскага тэатра некаторыя з актёраў і супрацоўнікаў тэатра вымушаны былі шукаць сабе іншую працу — сярод такіх быў дэкаратар Аляксандр Штраўс. Атрымаўшы добрую мастацкую адукацыю у Пецярбургу, Штраўс рабіў розныя опер: «Вольны стралок», «Галька» і

дзены малонак дзяўчыны з вяночкам на тле сельскага пейзажу. З-за гэтага выдання ў лютым 1858 года ў Станіслава Манюшкі адбылася лёгкая пікіроўка з Густавам Гебентерам, які ў лістападзе 1857 года адкрыў сваю краму ў Варшаве і пачаў друкаваць творы кампазітара. Манюшка вымушаны быў апраўдвацца. Высветлілася, што Вільчынскі выдаў гэтыя дзве песні, не папярэджваючы Манюшку аб гэтым, і выключна дзеля таго, каб змясціць там малюнак “Галькі” Залескага — дарчы, добрага знаёмага Манюшкі. Доўгі час лічылася, што на малюнку выяўлена Паўліна Рывалі, якая грала ролю Галькі ў трыумфальнай варшаўскай пастаноўцы 1 студзеня 1858 года. Але ж гэта было немагчыма, бо малюнак быў створаны за некалькі год да таго, як Рывалі выйшла на сцэну ў вобразе Галькі. Дык каго ж намаліваў Залескі?

Паводле сведчання Сымона Сурэвіча, мадэллю зрабілася сястра Сымона, Юзефа. Лёс дзяўчыны склаўся трагічным чынам. У апошні дні 1857 года, ва ўзросце 22 год, Юзефа скончыла жыццё самагубствам, атруціўшыся — прычынай зрабілася “непаздзеленае каханне”. Хто быў тым таямнічым абраннікам — невядома. Але з якой прычыны Антон Залескі так пратэжыраваў у 1857 годзе гэты малюнак? Чаму сваю дачку, народжаную ў тым самым 1857 годзе, ён назваў Юзефай? І ці не сыграў тут сваю ролю Аляксандр Штраўс, які таксама пакінуў партрэт Юзефы? Пытанні пакуль што застаюцца без адказу.

ДРУГІ ШЛЮБ

Незадоўга да закрыцця віленскага тэатра Юзаф Сурэвіч ажаніўся паўторна. Яго абранніцай ізноў зрабілася актрыса — Карнэлія Маршэўская, якая была значна маладзейшая за мужа. У тэатры яна з’явілася ў 1862 годзе, а ўжо 6 мая 1863 года ў іх нарадзілася дачка Казіміра (памерла 28 лістапада 1865-га). Пасля ліквідацыі “польскай” віленскай сцэны Карнэлія працягвала выступаць на “рускай” сцэне. Грала яна пераважна другасныя ролі. Хутчэй за ўсё, менавіта яе датычацца згадка ў аспімахах вядомай рускай актрысы Аляксандры Глама-Мяшчэрскай, якая ў 1879 годзе выступала на віленскай сцэне. На яе думку, Сурэвіч было каля сарака год, грала яна ролі дзяўчынак, мела сухапарную фігуру і была па-правінцыйнаму “жаманна і манерна”, але што ў некаторых камедыяных ролях была “очень недурна”. Апошняя згадка пра яе адносіцца да 1892 года, калі ў Варшаве памёр яе муж.

25 верасня ў сядзібе-музеі Агінскіх у Залессі адбылася знакавая імпрэза. Нагодай для яе паслужыла трыяда датаў - 256 гадоў — з дня нараджэння Міхала Клеафаса Агінскага, 7 гадоў з дня заснавання музея, 6 гадоў адкрыццю музейнай экспазіцыі. Каб даведацца, як прайшло свята і што новага ў Залессі, мы паразмаўлялі з арганізатарамі і ўдзельнікамі імпрэзы.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Можна дадаць, што наша газета не раз за апошні час “вярталася” ў “Паўночныя Афіны” (гл. “К” 11, 12, 32, 2021). І не толькі ў думках. Можна сказаць, што родным нам стаў там кожны камень, кожнае дрэва. Бо за лёсам аднаўлення, ці ўжо адноўленых знакавых для Беларусі сядзібаў і палацаў, а такой безумоўна з’яўляецца і сядзіба Агінскіх, мы сочылі пільна. Таму навіна аб імпрэзе не магла застацца без нашай увагі.

Людміла ГРАДЗІЦКАЯ, дырэктар сядзібы-музея Агінскіх у Залессі:

“Кожны год 25 верасня мы ладзім святочныя імпрэзы. Для нашага музея гэта асаблівы дзень, бо мы адзначаем не толькі Дзень народзінаў Міхала Клеафаса Агінскага, але і Дзень народзінаў нашага музея. У мінулым годзе ў гэты час мы правялі “Літаратурную гасціню”, падчас якой была прэзентавана частка мемуараў Міхала Клеафаса Агінскага. А ў гэтым годзе мы вырашылі пазнаёміць гасцей нашай імпрэзы з музыкай творчасці Агінскага. Бо, вядома ж, яна не абмежоўваецца толькі адным “Паланэсам ля-мінор”. І дзеля гэтага мы запрасілі да ўдзелу Святлену Немагай, музыказнаўцу і аўтара кнігі “Жыццё і творчасць М.К. Агінскага ў каардынатах яго часу і культурнага асяроддзя” (2007 год), якая таксама выдала ў 2018 годзе кнігу “Лісты пра музыку і Тамару Рэмез, салістку Белдзяржфілармоні”.

Далей у праграме быў канцэрт ансамбля “Амелія” з Маладзечна. А ў перапынку паміж дзвюма канцэртнымі часткамі адбылося адкрыццё выставы мастака з Вілейкі Эдуарда Мацюшонка. Вельмі важным і цікавым складнікам імпрэзы стала прэзентацыя стыкерпаку “Шляхетная гаворка”, які прэзентавала мастачка Настасся Балыш.

Бралі ўдзел у імпрэзе прадстаўнікі Акадэміі навук Рэспублікі Беларусь, якія падаравалі музею пакет прэзентацый, датычных Агінскіх.

НАВІНЫ АДНАЎЛЕНЧАГА ФРОНТУ

“У гэтым годзе даволі шпарка ідзе праца па аднаўленні будынка стайні, пабудаванай яшчэ ў часы Агінскіх. Гэтым годам будынак паўнен быць накрыты дахам. Нашым коням, якіх у нас ужо шасцёра, будучы дом падчас імправізаваных аглядзінаў спадабаўся.”

Стайня. 30 верасня 2021 года.

Вяртанне Паўночных Афінаў

Ансамбль Амелія.

Мастак Эдуард Мацюшонка.

Тамара Рэмез, Анастасія Балыш, Святлена Немагай.

Фінансаванне рэстаўрацыі стайні складаецца з грантаў Банка развіцця. Прэзідэнцкага Фонда падтрымцы культуры і мастацтва, у немалой ступені з бюджэта Смаргонскага раённага выканаўчага камітэта, а таксама і з бюджэта тэатра.

Паразмаўлялі мы і пра перспектывы развіцця турызму ў Залессі. Але гэта ўжо іншая гісторыя. І спадзяюся, мы яшчэ вернемся да гэтай тэмы бліжэйшым часам.

Святлена НЕМАГАЙ, музыказнаўца:

“Гэта імпрэза, святкаванне народзінаў Міхала Клеафаса Агінскага, праводзіцца неўпершыню і ўжо

мае пэўную традыцыю. Яна нібы наследуе добрыя салонныя традыцыі, якія культываваліся ў часы самога Агінскага. Бо мы ведаем, што ён запрашаў гасцей, праўда, яны ў яго гасцілі не адзін вечар, а некалькі тыдняў. Але гэтая традыцыя сасціннага дома, музіцыравання і абмеркавання нейкіх падзей і навінаў адчувалася ў атмасферы вечара. Канцэрт-прэзентацыю “Лісты пра музыку” мы ладзілі разам з салісткай Белдзяржфілармоні Тамарай Рэмез. Прэзентацыя была зроблена ў тэатралізаваным фармаце, калі я ў вобразе маладога Агінскага чытала ўрывкі з лістоў Міхала Агінскага, дзе вялося пра музыку.

Было вельмі прыемным капілінтам, калі адзін з гледачоў, які лічыў, што ведае пра Агінскага вельмі шмат, сказаў пасля нашага выступу, што аказалася, што ён, можна сказаць, не ведае пра яго нічога.”

МАСТАКІ — АГІНСКАМУ!

“У перапынках паміж канцэртнымі часткамі госці з розных рэгіёнаў Беларусі маглі пазнаёміцца з выставай вілейскага мастака Эдуарда Мацюшонка, які паказвае ў сваіх карцінах гістарычныя аб’екты і асобы ў сімвалічным ключы. Таму прысутнасць самога мастака выклікала вялікую цікавасць гледачоў, бо аўтар ахвотна распавядаў пра кожную карціну.

Творы Вячаслава Аўгустыновіча, ураджэнца Смаргоншчыны,

якія таксама можна было ўбачыць у гэты вечар, раскрывалі характэрныя рысы Залесся і наваколля”.

ЛІСТУЙЦЕСЯ ШЛЯХЕТНА!

Важным складнікам імпрэзы стала прэзентацыя стыкерпаку “Міхал Клеафас Агінскі”. Стварыўся ён цягам 2020-2021 гадоў, а стваральнікам яго з’яўляюцца — мастачка з Заслаўя Настасся Балыш і музыказнаўца Святлена Немагай. Для 24 стыкераў былі абраны цытаты з рукапісаў Міхала Клеафаса Агінскага, а таксама выразы характэрныя для гаворкі таго часу. На стыкерах можна ўбачыць выявы Агінскага і яго жонкі Марыі дэ Неры, Талэўзіса Касцюшкі, а таксама сядзібы ў Залессі, Фларэнцыю і Стамбул. Такім чынам, той, хто атрымае гэты стыкер, адчуе смак мовы XIX стагоддзя і даведаецца пра прыгоды палітыка-музыканта. Стваральнікі стыкераў падкрэсліваюць свесабылівасць і годнасць беларускай культуры, звяртаюць увагу на знікныя формы моўнага этыкету, якія пакрысе вяртаюцца ва ўжытак. Дарчы, стыкеры можна было не толькі ўбачыць на прэзентацыі, але і перамацаваць і ў вольным доступе ў Сцеўбе.

ІМША Ў КАПЛІЦЫ

А васямнашатай гадзіне ў адноўленай капліцы адбылася ўрачыстая імша, у якой згадалі прадстаўнікоў роду Агінскіх і, вядома ж, самога юбіляра Міхала Клеафаса.

ГІСТАРЫЧНЫЯ ПАГУЛЯНКИ ПА СЯДЗІБНАМУ КОМПЛЕКСУ

У той вечар госці Залесся маглі ўбачыць выставу “Ацалелыя і не ацалелыя сядзібы” ў альтанцы “Амеліі”, а ў “Кітайскай альтанцы” паслухаць пра “чайныя шчыромні”, якія тут адбываліся пра Агінскіх. І, натуральна, праехацца па аляях ў карэце.

Як засведчыла спадарыня Немагай, у той дзень у Залессі панавала вельмі прыемная атмасфера, яшчэ квітнелі кветкі на падворку, а госці мелі магчымасць у нязмушанай атмасферы весці размовы, прайсціся па сцяжынках парку, пабываць на гістарычнай экскурсіі. Сустрэчы аднадушна выклікалі дыскусіі і абмеркаванні планаў на будучыню.

Асаблівы настрой вечару надавала і пэўная тэатралізацыя, бо супрацоўнікі музея былі ў строях часоў Агінскага, у тым ліку і дырэктар музея Людміла Градзіцкая, якая прымавала гасцей вечарыны ў вобразе Марыі дэ Неры.

Атрымаўся выдатны вечар у стылі Агінскага!

Фота Святланы КЕНЬКА і Святлены НЕМАГАЙ.

К

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экспурытнае бюро)

Пастаянная экспазіцыя:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Ёсць дзівосны край..." Італьянскія шэдэўры з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Да 21 лістапада.
- "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
- Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВО ІХІХ СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянная экспазіцыя:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

- Выстава мастацкай фатаграфіі "Бромасярэбраны жывапіс" творчага саюза Іліі Цярэцькевіча і Аляксандры Урбанайтэс. Да 12 лістапада.
- Выстава аўтарскай льялькі Ірыны Пракоф'евай "Увасабленне" да 15 студзеня 2022.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё. В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- **Займальны майстар-клас** па саломаляпценьню, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада — нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запіс абавязковы.
- Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладамада "AFRICA SOUL" (АФРЫКАНСКАЯ ДУША).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Някрасава, 3.
Тэл.: 399-09-78
Час працы: серада — нядзеля з 12:00 да 20:00

- Персанальная выстава Сямёна Маталянца "Палова".
- Персанальная выстава Роні Голдфінгера "Італьянская казка".
- Персанальная выстава Лізаветы Хіхлушка "Панзельня".
- Міжнародная выстава мастакоў на самазаляццё "Ongoing Conversation. Chapter IV. Drawn Together+".

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля 12.00–20.00

- Выставачны праект "Шэдэўры Густава Дарэ".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, ня-

дзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак — выхадны.
Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНАЎ УСТАНОВА НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
Тэл.: +375 177020602, 20660, +375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Экспазіцыя да 80-годдзя зараджэння партызанскага руху ў Беларусі "ПАЧАТАК". Да 29 кастрычніка.
- Выставачны праект "Несучаснае мастацтва" твораў М.Байрачнага і Ю.Гудзіновіча з 20 ліпеня па 14 лістапада 2021 г.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіал нясвіжскага двара" — у складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці:
г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1

- Часовая экспазіцыя твораў Леаніда Гоманава "Фарбы зямлі" — з 3 жніўня па 30 верасня 2021 г.

Рагуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3

- Пастаянная экспазіцыя.

Случка брама:

- Персанальная выстава Карыны Гінько — з 21 мая па 4 кастрычніка.

Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефонах (+3751770) 20602, (+3751770) 20660 альбо на сайце niasvzh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава кніг з пры-

ватнай калекцыі Віталія Корнева "Скарбы адной бібліятэкі". Да 8 лістапада.

- Музычнае суправаджэнне экскурсій лаўрэатам міжнародных конкурсаў Аляксандрам Музыкантавым (фартэпіяна). 9 кастрычніка, 30 кастрычніка, 6 лістапада.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны веселля.
- Музейная фотопляцоўка.
- **Квэст "Таямніца двух куфраў"**.

Калі б Дарэ жыў сёння...

У выставачнай зале Нацыянальнага цэнтра сучаснага мастацтваў экспануюцца творы Густава Дарэ. Гэта больш за 120 літаграфій — ілюстрацый да сусветна вядомых кніг. Ды і самі гэтыя ілюстрацыі сусветна вядомыя. Мы ж іх раней бачылі толькі ў перавыданнях сусветнай класікі, прычым недасканалая паліграфія не магла перадаць мноства нюансаў непаўторнага стылю і тэхнікі мастака, і, адпаведна, мы мелі вельмі прыблізнае ўяўленне, што за мастак Густаў Дарэ насамарэ. Цяпер жа ёсць магчымасць на свае вочы пабачыць зброленае рукою генія.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

У дзяцістве я чытаў "Прыгоды барона Мюнхгаўзена" з ілюстрацыямі Дарэ, пазней гартаў аздобленыя ім творы Франсуа Рабле "Гарганшоа і Пантагуэль" і Біблію. Ды, мабыць, няма ніводнага бібліяфіла, які б хоць раз у жыцці не трымаў у руках кнігі з ілюстрацыямі гэтага графіка. Для мастацтва графікі Густаў Дарэ бадай тое ж самае, што Мікеланджэла для скульптуры ці Рембрант для жывапісу. У малонку ён дасягнуў такой ступені дасканаласці, такой глыбіні пранікнення ў тэму і сюжэт, што пасля яго страшна брацца за ілюстраванне літаратурных твораў, да асэнсавання і аздобы якіх прычыніўся ён. Бо геній па-за канкурэнцыяй. Увогуле незразумела, як пры тэхнічным патэнцыяле XIX стагоддзя можна было гэтак зрабіць. Таму сёння амбіцыйны мастак-ілюстратар, звяртаючыся да сусветнай літаратурнай класікі, проста вымушаны шукаць новую вобразнасць, новую выяўленчыя сродкі, новы металныя лад.

Паводле добрага звяззёнка Нацыянальнага цэнтра сучаснага мастацтваў, калі на ягоных пляцоўках экспануюцца нешта замежнае сусветна вядомае, экспазіцыя дапаўняецца творами нашых мастакоў. У галліі гэта называецца "прымусовы асартымент", але для папулярнасці нацыянальнага мастацтва спрацоўвае. У дадзеным выпадку пасля таго, як прагледзіш творы Дарэ, можна азнаёміцца і з дасягненнямі сучаснай беларускай графікі. Тут і мэтры, і мастакі, што яшчэ шукаюць свой стыль і лад. Прадстаўлена, дарэчы, не толькі графіка. Ёсць тут жывапіс, скульптура і нават кераміка.

У беларускім раздзеле выставы мяне зноў вельмі ўразіла графіка Арлена Кашкурэвіча паводле "Фаўста" Гётэ. Гэта не горш чым Дарэ, але зусім іншае. Гэта мастакоўскае прачытанне вялікага літаратурнага твора з пазіцыі досведу XX стагоддзя — з усімі яго трыумфамі і кашмарамі. Падумалася, і Густаў Дарэ, калі б жыў сёння, абраў бы стылістыку, падобную на гэту.

Выстава яшчэ працуе. Хто не бачаў, паспяшаўся. Не кожны дзень такое ў Мінску дэманструецца.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 3 — "Спячая прыгажуня" (балет у 2-х дзях). П. Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак у 18:00.
- 5 — "Дзікае паляванне караля Стаха" (опера ў 2-х дзях). У. Солтана. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19:00.
- 6 — "Анастасія" (харэаграфічная легенда ў 2-х дзях). В. Кузняцова. Дырыжор — Іван Касцянін. Пачатак у 19:00.
- 6 — Канцэрт "Страсці па оперы". Камерная зала. Пачатак у 19:30.
- 7 — "РЭКВІЕМ" Д. Вердзі. Дырыжор — Філіп Селіванаў. Пачатак у 19:00.
- 7 — "Сельскі гонар" (опера ў 2-х дзях) П. Масканьі. Дырыжор — Іван Касцянін. Пачатак у 19:00.

- 8 — "Бахчысарайскі фантан" (балет у 2-х дзях) Б. Асаф'ева. Дырыжор — Іван Касцянін. Пачатак у 19:00.
- 9 — "Лятучы галандзец" (опера ў 3-х дзях) Р. Вагнера. Дырыжоры — Алег Лясун. Пачатак у 19:00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 2 — "Таямніца чароўнага календара" (Музычны дэтэктыў). І.М.Варфаламееў (па п'есе "Парсучок Кнок"). 12.00.
- 2 — "Шлюб з ветрам" (песня ў адной дзее) Я. Карняга, К. Аверкавай. 19.00.
- 3 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) Віктара Марціновіча. 19.00.

- 5 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М. Матукоўскага. Спектакль адменены.
- 5, 6 — "Сірожа" (жыццё ў дзвюх эпохах) Юліі Чарняўскай. Спектакль адменены.
- 8 — "Калядны вечар" (драма) Ніны Рыбік. Гастролі Народнага тэатра г. Астравец. 19.00.
- 9 — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Ягора Конева. 12.00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 2 — "БУКА" М.Супонін Казка-гульня на 2 дзее. 3+. Пачатак у 11.00.
- 2 — "КАЛАБОК" (Казка-гульня на 1 дзее.) 3+. Пачатак у 11.00.